

September 2016

Dansk Mongolsk Selskab

Ger 96

27. årgang – september 2016

ISSN 0905-9504

Ger er medlemsblad for Dansk Mongolsk Selskab. Bladet udkommer februar, maj, september.

Redaktion:

Jan Koed (ans.)
jk@cadaid.dk
Rolf Gilberg
Bulgan Njama
Bettina Gram

Tryk: Green Graphic ApS**Oplag:** 225 eks.

Oplysninger om adresseændringer og leveringsproblemer meddeles til kassereren.

Formål:

- (a) at fremme og udbrede kendskabet i Danmark til mongolerne og deres kultur, især i mongolernes kerneområder i Mongoliet, Kina og Rusland,
- (b) at udgive skrifter om mongolerne,
- (c) at være samlingsorgan for personer, der interesserer sig for mongoler og deres forhold,
- (d) at fremme og udvikle forbindelserne mellem befolkningen i Danmark og mongolerne og
- (e) at støtte kulturelt arbejde blandt mongoler og skabe forbindelser mellem videnskabelige, kulturelle, faglige og folkelige organisationer i de respektive lande.

Dansk Mongolsk Selskab**Æresmedlemmer:**

HKH Kronprins Frederik
Søren Haslund-Christensen
Rolf Gilberg

Bestyrelse:

Ann Fenger Benwell (sup.)
Elisabeth Victoria Friis
Michael Haslund-Christensen
Anita Garbers
Bettina Gram
Lars Højer
Jan Koed (kasserer)
Henrik Madsen (formand)
Bulgan Njama (næstformand)
Morten Axel Pedersen (sup.)
Henrik Bo Thrane (sekretær)

www.danskmongolskselskab.dk

Girokonto: (1551) 784-1582
SWIFT-BIC: DABADKKK
IBAN: DK26 3000 0007 8415 82

Selskabets adresser:

Sekretær: Henrik Bo Thrane
Carl Møllers Allé 33
2860 Søborg
tel: 3966 9497
email: hbthrane@gmail.com

Kasserer: Jan Koed

Clara Pontoppidans Vej 41
2500 Valby
tel: 2342 1128
email: jk@cadaid.dk

NGO-projekter:

Bulgan Njama
Fuglebo 2
2000 Frederiksberg
tel: 2613 2106
email: njambu@hotmail.com
I Mongoliet:
nts@magicnet.mn

Medlemskab:

Kontingent:
200 kr. pr. kalenderår for personligt medlemskab.
300 kr. for husstandsmedlemskab.
600 kr. for firmamedlemskab.

Tillæg for medlemmer bosat i udlandet: 50 kr.

Nye medlemmer indmeldes via hjemmesiden under menupunktet *Bliv medlem*.

Christians Kirke i den københavnske bydel Christianshavn dannede 2. juni den smukkeste tænkelige ramme om det mongolske ensemble, KHUSUGTUN, der her fik sin debutkoncert i Danmark. Ensembles erklærede formål er at bringe den traditionelle mongolske folkemusik ud til resten af verden. Ikke mindst strubesangen gjorde indtryk på det talstærke publikum. Læs side 22.

Foto: Anita Garbers

Indhold

Tæt på det mongolske valg	3
Rejsebreve fra Erdenebulgan	7
God begyndelse for kooperativ	16
Ulaanbaatar på den anden ende	19
Passioneret strubesang	22
Med tegneblok og akvarelblok	24
Aktuelt	27
Hilsen til verdenskongres	27
Otte vildheste til Takhin Tal	28
2016 Ulaanbaatar Maraton	29
Udstilling af grønne energiløsn.	30
Sneleoparden under særlig besk.	31
DMS nyt	32

Tæt på det mongolske valg

26 år efter overgangen fra socialistisk styre til demokratisk parlamentarisme gik knap 2,5 mio. stemmeberettigede mongoler onsdag den 29. juni til deres syvende 'frie og fair' parlamentsvalg. Under valget opholdt artiklens forfattere, Bettina Gram og Gitte Pedersen, sig i Mongoliet. De bringer her deres indtryk af valgkampen.

På overfladen ligner parlamentsvalget i Mongoliet mange andre demokratiske valg – fra hver en lygtepæl, husmur og på kæmpestore bannere, billboards og plakater i gaderne smiler venlige ansigter til én med budskabet: »Stem på mig«. I byerne går ivrige kampagnefolk fra dør til dør og uddeler valgplakater, mens tunge firhjulstrækkere drøner rundt i gaderne med højlydte politiske budskaber fra skrattende højtalere.

Ved nærmere eftersyn er valget i Mongoliet ikke helt så demokratisk, som det syner. I både hovedstaden Ulaanbaatar, UB, hvor halvdelen af landets 3 mio. indbyggere bor, og i tyndtbefolkede landområder, melder spørgsmålet sig nærmest samstemmigt hos mange af de mongo-

ler, som vi taler med: »Hvorfor skal jeg stemme?«

Hvor er partiprogrammet?

Noget af det første, der slår os, når vi forsøger at se bag om de mongolske politikeres intense valgkampagner er, at langt de fleste partier og uafhængige kandidater intet parti-program har endsige en ideologi.

Såvel ude på landet, hvor yakokser, får, geder og andre store dyreflokkene sover under åben himmel, som i den pulveriserende og forvoksede hovedstad UB, hører vi den samme melodi: »Vores politikere er bundkorrupte og tænker ikke på landets eller befolkningens ve og vel. Korruption gennemsyrrer det mongolske samfund, og politikere er

snæversynede. Her handler politik groft sagt ikke om at forandre forholdene til det bedre, men mest af alt om at berige sig selv.«

De 2,48 mio. stemmeberettigede mongoler skulle til parlamentsvalget vælge mellem 498 opstillede partikandidater fra hele 24 partier og 69 uafhængige kandidater. 25,9% af de opstillede er kvinder ifølge det engelsksprogede magasin *The Mongolian Observer* nr. 12, 2016. Parlamentet, *Ikh Khural* (Den store Khural), har ét kammer med 76 medlemmer. Der skal 39 kandidater til for at have flertal. De to største partier er Det demokratiske Parti (DP) og Det mongolske Folks Parti (MPP), som mere eller mindre på skift har dannet regering siden overgangen til demokrati 1991.

MPP udspringer af det gamle kommunistparti, MPRP, Det mongolske Folks Revolutionære Parti. DP er et centrum-højre parti, der inden valget er regeringspartiet.

Politik på steppen

Selv ude på den enorme, vide steppe er der godt gang i valgkampen. Partier og uafhængige kandidater har i landets 21 provinser, *aimag*, med i alt 331 små distriktsbyer, *sum*, travlt med at føre valgkampagner. Valgplakater og store bannere og billboards med portrætter af kandidater er imponerende og står flot mål med hovedstadens enorme udbud.

I byen Khatgal i det nordlige Mongoliet, ved bredden af den smukke bjergsø Hövsgöl, sidder tre nomadekvinder og diskuterer politik. De er ikke positivt stemt over for regeringen. Her knap 800 km nordvest for UB ernærer mange sig som nomader – ligesom omkring en fjerdedel af landets befolkning – med ofte store dyreflokke, som de om sommeren flytter rundt på steppen med for at finde de bedste græsgange og vandkilder til dyrene. Nomadelivet er enkelt og hårdt. Nomaderne udgør flertallet af Mongoliets 27,4% fattige (Verdensbanken 2012).

Nomadekvinderne fra Khatgal opsummerer deres frustrationer med sætningen: »Ingen på disse kanter tror på politikerne – demokraterne eller kommunisterne. De taler om de gode ting, men glemmer dem igen, når de bliver valgt. De glemmer de fattige. Det er ikke godt. De aner ikke, hvad der sker på landet, og de tror ej på folk, men er kun interesseret i deres eget.«

Den røde helts oldebarn

I UB lyder der også skarpe røster om korrupte og ligeglade politikere, som kun meler deres egen kage. En

Mange unge aktivister deltog i valgarrangementer til støtte for partier og kandidater. Øverst ses unge fra det konservative parti, nederst unge fra partiet 'The Civil Movement Party'. Mange unge føler en stor frustration over det korrupte politiske klima i Mongoliet.

Alle fotos: Bettina Gram

af de skarpeste kritikere af det politiske system og den udbredte korruption er Sukhjargalmaa Dugersuren, kaldet Jama. Hun er selv politiker og generalsekretær for partiet *The Civil Movement Party*, CMP. Hun stiller op til byrådet i UB – der afholdes regionsvalg samtidig med parlamentsvalget, hvilket mudrer det politiske billede totalt.

Jama er ikke hvem som helst. Hun er oldebarn af Sukhbaatar, »den røde helt«, som var medstifter af det mongolske kommunistparti og anses for at være revolutionens fader, der i 1921 sikrede Mongoliets uafhængighed af Kina med hjælp fra den røde hær i Rusland. Mongoliet var en socialistisk stat frem til den fredelige revolution og overgang til demokratisk styre i 1990. På den store, centrale plads i UB

foran parlamentet står en rytterstatue af Sukhbaatar. Pladsen hed indtil 2013 Sukhbaatar Plads, for at blive omdøbt til Chinggis Plads. Nu forlyder det, at pladsen igen skal hedde Sukhbaatarpladsen.

»Vi er tæt på at gå bankerot«

Jama fortæller, at CMP blev registreret som parti i 2007 og stillede op til valget i 2008. Dette valg endte dog i en voldsom ballade, hvor mange af CMP's tilhængere blev arresteret, hvorefter partiet næsten blev elimineret. Partiet blev genoplivet i 2012, hvor hun selv meldte sig ind, og det har i dag 3.000 medlemmer. Hendes kritik af den førte politik på landsplan og i byrådet i UB går på, at »de offentlige midler bruges til egen vinding. Hvis man er

Sukhjargalmaa Dugersuren, kaldet Jama, er generalsekretær for partiet 'The Civil Movement Party' og barnebarn af Mongoliets røde helt, Sukhbaatar.

en moralsk person, ler folk nærmest ad en.«

CMP har en ambition om at opstille flest muligt kvinder, gerne 100%. Ved årets byråds- og parlamentsvalg er 95% af de opstillede kvinder. Partiet er også fortalende for menneskerettigheder og imod korruption. Det ønsker en transparent økonomi, som pt. er i dyb krise.

Landets økonomiske krise har rødder i det mineeventyr, som startede i 2009, hvor Mongoliet begyndte at udvinde råstoffer som bl.a. kul, kobber og guld med hjælp fra udenlandske investorer og mineselskaber. Dette betød store udenlandske investeringer og en eksplosiv vækstrate i et par år på mellem 9 og 13%. I dag har mange investorer trukket sig, og Mongoliet har gældssat sig til op over ørerne. Det står bl.a. over for at skulle tilbagebetale et SWOP-lån til Kina på 2,7 mia. US dollars, hvilket svarer til hele det nationale årsbudget. »Landet er i forfald, vi er tæt på at gå bankrot«, siger Jama.

Det værste og det bedste

Jama stiller op til byrådet i UB og ikke til parlamentet, fordi hun mener, at indflydelsen er størst her.

»Her er både det bedste og det værste. Dette store land er skrumpet til denne ene by. Alt, hvad der foregår i Ulaanbaatar, sker hen over hovederne på folk, og de lokale politikere lytter ikke. Det vil jeg ændre på.«

Hvis hun indvælges i byrådet, vil hun arbejde for at forbedre infrastrukturen og levevilkårene for de enorme gerområder i udkanten af UB. Her bor mange af de tilflyttere, som er migreret fra landet til hovedstaden inden for en kort årrække, hvor UB's indbyggertal nærmest er eksploderet. Desuden vil Jama reducere storbyens enorme smogproblemer, som er værst under den lange kolde vintertid september-maj. UB er på grund af sin placering i et dalstrøg i knap 1.000 meters højde en af verdens hårdest ramte byer, når det handler om smog. Smog er hovedårsagen til, at der årligt dør 1.200 mongolske børn som følge af åndedrætsproblemer.

Ny valglov 1 ½ måned før valget

Mange mongoler, vi taler med, karakteriserer parlamentsvalget i 2016 som meget kaotisk. På grund af en helt ny valglov, som blev indført knap halvanden måned før selve valgets afholdelse, aner folk

intet om, hvad der skal ske. Med loven er der indført stemmepligt, hvilket betyder, at alle skal afgive deres stemme. Hvad straffen er, hvis man ikke gør dette, ved de færreste med sikkerhed. Nogle mener, at man får en bøde af en art. Andre siger, at hvis man ikke stemmer, så kan man ikke stille op som kandidat ved næste valg.

Den nye valglov har skabt en mindre furor, fordi ingen aner noget som helst om, hvad den betyder. Rygter siger, at det kun er de store partier, DP og MPP, der får noget ud af den. DP har reelt ført valgkamp i 1 ½ år, hvor partiets kandidater har fortalt om partiets store resultater på tv og i annoncer. De øvrige partier og uafhængige kandidater har i modsætning hertil kun haft nogle få uger til at føre valgkampagne i.

Den sorte maskine

Et andet forhold, der vækker stor harme blandt folk, er den såkaldte sorte maskine. Den sorte maskine er en automatiseret stemmetæller. Når man træder ind i valglokalet, får man udleveret sin stemmeseddel og sætter sit mærke ved en kandidat. Man kan kun stemme på kandidater og ikke partier. Herefter folder man stemmesedlen og går hen til en sort maskine, sætter sin tommelfinger i et felt, og maskinen scanner ens stemmeseddel. Hermed er det registreret, at man har stemt, og hvad man har stemt. Maskinen skal sikre, at man ikke kan stemme igen.

Mange mongoler er meget utilfredse med, at stemmeoptællingen er automatiseret, fordi de frygter, at maskinen bruges til svindel. Den blev første gang anvendt ved parlamentsvalget i 2012. En ung kvinde fra Khatgal i det nordlige Mongoliet

I Khatgal satte valgopstillede politikere som kvinden her også alle sejl til for at gøre opmærksom på sig selv med store bannere og billboards i lokalmiljøet.

siger, at hun egentlig ikke har lyst til at stemme, fordi ingen af de opstillede fortjener hendes stemme. Men hvis hun afleverer en blank stemmeseddel, har hun jo »ingen garanti for, at de valgtilforordnede ikke sætter et kryds på hendes stemmeseddel.« Så for hende er det et valg mellem pest og kolera.

Spærretiden overholdes

Valgkampen kører i højeste gear, lige indtil den politiske spærretid begynder 48 timer før valgdagen. Præcis på slaget 12 om natten til den 27. juni standser de mange mongolske tv-stationer, både nationalt tv og et hav af private tv-stationer, med at sende partiernes valgspots, politikerdebatter og partilederrunder. Ikke en eneste kanal ser ud til at overtræde spærretiden.

Udefra set er det selvsagt svært at afgøre, hvad der er fup og fakta i den mongolske valgkamp. Mange mongoler siger, at valget er kaotisk, og at de har svært ved at se, hvad der er op og ned. Nogle fortæller, at de ønsker, at OSCE, Organisationen for Sikkerhed og Samarbejde i Europa – som Mongoliet blev medlem af i 2012 – vil erklære, at valget hverken er »frit« eller »fair«. Andre frygter, at ballade a la den efter parlamentsvalget i 2008, hvor demonstrationer mod valgresultatet resulterede i mange arrestationer, vil kunne finde sted igen, når valgresultatet foreligger.

Var valget »frit og fair«?

Valgets resultat forelå allerede dagen efter, at mongolerne havde været forbi »den sorte maskine«. Det føltes nærmest som om, at der gik et lettelsens suk gennem landet, da resultatet blev kendt.

Den sorte maskine blev vist i tv-spot med valginformation både på nationalt tv og på private tv-stationer om aftenen, 2 døgn før valget 29. juni. Her var det sidste mulighed for de opstillede politikere og partier at sende valgfilm og holde valgtaler.

Regeringspartiet DP tabte stort til MPP, hvilket betød, at MPP fik 65 ud af 76 pladser i parlamentet. DP fik 9 pladser og MPRP 1 plads, mens en uafhængig kandidat også fik 1 plads. Partiet CMP fik ingen sæder i hverken parlamentet eller UB's byråd, hvorfor Jama, Sukhjargalmaa Dugersuren, ikke blev valgt ind i byrådet. Hun overvejer at træde helt ud af politik og i stedet arbejde med forbrugerrettigheder.

Dagen efter valget afholdt OSCE og Europaparlamentets valgdelegation pressemøde i UB og fremlagde den internationale valgobservationsmissions første resultater og konklusioner af valget. Hovedkonklusionen blev præsenteret af leder af OSCE's valgobservationsdelegation, ambassadør Audrey Glover: »Valget foregik under ordnede forhold og med respekt for

En husstandsomdelt folder informerede om, hvordan stemmeafgivelsen skulle foregå på selve valgdagen. Alle de registrerede stemmeberettigede tilhørte et valgsted i et distrikt, hvor de skulle afgive deres stemme.

både forenings- og forsamlingsfriheden. Imidlertid begrænsede restriktive valgkampagneregler kombineret med mediernes underdanighed over for politiske dagsordener upartisk og fyldestgørende information til vælgerne.«

OSCE pegede bl.a. på, at den nye valglov, der blev vedtaget i maj, altså knap 1½ måned før valget, var med til at mudre valget. OSCE anbefalede, at en valglov vedtages mindst 1 år før et valg. Den nye valglov nedsatte bl.a. kvoten af kvinder i parlamentet fra 30% til 20%, uden at der havde været en offentlig debat om emnet, hvilket også blev påpeget af valgobservationsmissionen. ■

Bettina Gram
Gitte Pedersen

Sådan ser et typisk hovedstrøg ud i Erdenebulgan. Butikkerne ligger langs gadens venstre side. I midten af billedet ses byens overdækkede billardbord.

Rejsebreve fra Erdenebulgan

Wendy Rahbek Thomsen deltog i Dansk Mongolsk Selskabs jubilæumsekspedition til Erdenebulgan i efteråret 2015. I forlængelse af de gode relationer mellem Danmark og lokalområdet fik hun et tilbud om at komme tilbage og undervise børnene i engelsk og fortælle om danske samfundsforhold. 1. rejsebreve blev bragt i Ger 95, her følger rejsebrevene 2-7.

2. rejsebreve 23/5-16

Hej! Her er lidt om livet i og omkring byen og hos vores værtsfamilie.

Vi kan næsten udtale vores værtsparns navne nu. De har til gengæld ingen problemer med at udtale vores, og det er der ingen, der har, hvor end vi går.

Som nævnt i det første rejsebreve bor vi i en af engelsklærernes have i en hyggelig ger. Når det har regnet, og vi har været ude, lugter der dog, som om en ged har gemt sig under sengen, men når ilden buldrer, der er te i kopperne, og vi sidder i afslapningstøjet, er det rigtig dejligt. Vi har nu fået anskaffet os et par plastiksko hver, så vi hurtigt kan smutte ud på »det lille hus« placeret bagerst i haven og nyopført. Så det er til at overkomme. Vores vært har i ugens løb suppleret med en lille hyl-

de i »det lille hus« og en udendørs bæk til at nyde kaffen på. Han er en rigtig *handyman*, er uddannet økonom og arbejder i kommuneadministrationen som notar.

Vi er nu uddannede i at få skrald væk, indsamle birkebark til optænding – det er rart, fordi det antændes hurtigt, og det gælder det om, hvis man vågner med minusgrader i byen. Det har vi gjort et par gange. En morgen var der faldet 5-10 cm sne, så Joshua måtte have et par ad-hoc-støvler = en plastikpose og en elastik – og så af sted til skole.

Joshua var også den uheldige vinder af en privat *swimmingpool* i sengen efter en kraftig regnbyge. Det skete et par dage efter vores ankomst, og det er blevet lovet siden, at det skulle der ses på, eftersom dette er et område, hvor der tit kommer en regnbyge forbi. Vi har dog udstyret området over Joshuas seng med en del sorte skraldeposer.

Nu skete det igen; men denne gang tog vores værter fat i problemet. Vi kunne måske flytte til kostskolen? Eller få noget plastik på taget? Vi foretrak absolut det sidstnævnte, da bopæl på kostskolen sandsynligvis ville levne os alenetid *next to none*, eftersom vores relativt korte vej til skolen fordrer rigtig, rigtig mange hilsner og til tider en hale af børn. Resultatet blev et ekstra lag på det halve gertag og så plastik for resten. Håber det har effekt.

Vand hentes i den anden ende af byen, så vores vært binder to dunke sammen og så op på motorcyklen, og snart har vi vand igen. Det er vel unødigt at sige, at vi ikke bader hver dag. Etagevask er genindført. Vi bader to gange om ugen, og som en lærer fnisende sagde, at det var ikke normalt. Et bad om ugen var normalt her – og jeg tror, hun havde ret. Da vi havde lavet en udflugt til ba-

dehuset en søndag, var der l a n g kø. Søndag er åbenbart »Store Bade-dag«. Vi måtte væbne os med et par timers tålmodighed, førend vi kunne drage hjemad med nyvasket hår.

Generelt kan man sige, at de daglige gøremål tager lang tid å la en 7-årskrig. At lave mad på ovnen kræver også nogle færdigheder, vi ikke sådan lige besidder, men vi prøver. Forleden var det vores tur til at lave mad til vores værtsfolk, eftersom de havde lavet til os nogle gange. Vi prøvede på ovnen, hvor vi stegte kød, kartofler og løg. Vi havde flottet os med nogle krydderier til at komme på (vi turde ikke putte dem i, da mongolsk mad traditionelt ikke er krydret). Maden faldt i »god jord« hos værtsfolkene, og de gik også til krydderierne! Men hvilken gryde, vi havde bagefter. Den var kulsort, så det tog lidt knofedt at få den nogenlunde igen.

Ellers får vi en dejlig te med lidt salt i og traditionel mongolsk mad. Besøg kommer på alle mulige tidspunkter. Forleden kom en lærer ca. 22.00 for at få os til at synge »Så går vi rundt om en enebærbusk«, som hun havde lånt teksten til til *Graduation Day* på stadion. Hun optog det, og jeg skal love for, det var en rigtig fin udgave af nævnte sang, vi hørte på *Graduation Day*.

Tøjvask er et kapitel for sig selv: sengetøj i en balje! Vi troede, vi havde fået købt den rigtige sæbe, men nej. Det var koldtvandssæbe, hvilket resulterede i hvide, mærkværdige skjolder specielt på sort tøj, så om igen!

De har også lært at spille »Kasino« og er faktisk så gode, at de til tider »banker os«.

3. rejsebrev 30/5-16

Byen ligger smukt ved Eg-floden, hvor den danske gård lå i 1920-30'erne – men det er en helt anden historie. Floden bugter sig,

Lærketræerne på skråningerne er endnu ikke sprunget ud. Udhuset i hjørnet af grunden og brændestablen til venstre i billedet.

og lyden af den kan høres et stykke fra den.

Vejret er blevet mildere. Nogle dage er det varmt sommervej, men man skal tage sig i agt for den kolde steppevind, der pludselig kan feje henover byen, og hvis »vejene« er tørre, befinder man sig i en veritabel støvsky, så hårlak er ikke så nødvendigt. Skidt og støv får det til at fylde godt!

Dalen er omgivet af smukke, relativt lave bjerge, hvor toppene dog har været snedækkede en del morgener. Lærketræer og birketræer er på nippet til at springe ud. Mælkebøtter, små gule, hvide og lilla blomster stikker hovederne frem alle vegne. Mere om naturen senere.

Første dag på vejen til skole – efter at have banet mig vej gennem en hesteflok – drejede jeg lidt sent af mod skolen, og straks var der to mænd, der gestikulerede vildt i retning af skolen og sendte en lille gut hen til mig som vejviser. Senere sagde vores værtinde, at hun havde hørt, jeg var faret vild i byen. Jungletrommerne er hurtige her!

Lærerne på skolen har modtaget os helt fantastisk. De er uhyre hjælpsomme. De der kan lidt engelsk prøver at tale med os, og resten prøver alligevel. Vi har i øvrigt to voksengrupper. En gruppe for forskellige grupper tilknyttet skolen: kok, de der skærer træ osv. til

»Engelsk for begyndere og de latinske bogstaver«. Den anden gruppe er lærerne, viceinspektør og skoleinspektør.

Lederne og lærerne m.m. har et fantastisk afslappet forhold til hinanden. Lærerne er f.eks. ikke blege for at »hugge« inspektørens stol, hvis han lige har rejst sig for at hente noget. Så må han jo bare hugge en andens! De ligger også »flade af grin«, når nogen prøver at sige lidt på engelsk. De har bedt om nogle få glosser på dansk, såsom tallene 1-10 og tak o.lign., så nu kan vi pludselig høre en smule dansk ved forskellige lejligheder!

Klasserne opfører sig anderledes end danske klasser. Hvis læreren ikke netop har fokus på den enkelte elev, opstår der straks en »loppekultur«, dvs. ingen opmærksomhed på, hvad der foregår, men pjat og fjant og et enkelt skub, spark eller viskelæder mod en »tæt påsiddende«.

En del tilsyneladende ikke bogligt stærke elever »putter sig«. Det ser ud til, at de forlængst har besluttet sig for, at de ikke kan lære engelsk, og der er tilsyneladende ikke rigtig nogen, der hiver fat i dem.

Dette er selvfølgelig et »overfladebillede«, men jeg har prøvet »at hive fat« i nogle af dem, og så snart nogle engelske ord er kommet ud af munden på dem og lidt ros, så vok-

ser de lige en halv meter. En meget anderledes undervisningskultur.

Nogle af lærerne har gode alternative undervisningsmaterialer, men set med mine øjne »ødelægges« indlæringen af en konstant oversættelse til mongolsk og ingen tjek af, om alle forstår. Der indlæres i fraser uden forståelse for, hvilke elementer sætningen indeholder. Udtale i kor, afskrivning er meget brugt. De er generelt ikke vant til at høre/lytte til engelsk, besidder i de større klasser et relativt rimeligt passivt skriftligt ordforråd. Fri skriftlig formulering er »en by i Rusland« og fri mundtlig tale »en by på Månen«.

Ordforrådet begrænses muligvis af manglende brug af synonymmer. Desuden er det nok »fraseindlæringen«, der også spiller ind her. Det kan være, man får et mere nuanceret billede, når man har været her længere. Jeg har prøvet at få et pædagogisk møde i stand med de to engelsklærere, vi arbejder sammen med. Det er endnu ikke lykkedes...

Køer kan sagtens finde vej ind på skolens område, så til tider ses et par voksne i firspring for at genne dem ud igen. Det er kotyme(!) for alle, dyr som mennesker, at benytte ethvert hul i et hegn som genvej. Det skal tilføjes, at alle arealer, der benyttes til privat brug eller andet, er indhegnede netop grundet alle de geder, køer, hunde og heste, som bevæger sig rundt over det hele.

Vejene her i byen er godt opkørte hjulspor, som enten er mudderhuller eller rutschebaneagtige, når de passerer enten i bil eller på motorcykel, som der er rigtig mange af. Motorcykler har erstattet heste i mange tilfælde. Oftest ses hyrder på motorcykel efter en flok dyr.

Vores vært startede den første dag med at invitere Joshua en tur bagpå – og så gik det derudad og deropad på de bagvedliggende bjerge. De er godt nok ikke bange af sig!

Engelskundervisningen starter i 5. klasse. Læreren, som også er vært for os under opholdet, hedder Uyunga.

I går meddelte han, at han, hans baby og jeg skulle en tur på motorcykel til floden. Det gjorde vi så med hans etårige datter på tanken – ikke ualmindeligt her. Man kan endda have to børn med: et under hver arm hos moderen, mens faderen kører. Joshua og jeg er enige om, at en dansk færdselsbetjent ville få et nervøst sammenbrud her.

I den anden uge, hvor vi var her, var der afslutning for 12. klasserne, »Alfabet Festival« samt »Pink Flower Festival«, så arbejdsugen var kort for alle. Alle – store som små – dansede »Nosa« til en spansk melodi. Hver klasse opførte et eller andet på stadion. Heldigvis var det ikke regnvejr, men dejligt solskinsvejr. Blot fejede en kold steppevind hen over os somme tider. 12 klasser op-

førte sketcher, sange og danse for familie og lærere. Det var rigtig godt. Det var dog ikke altid, vi lige fik pointen med!

Dagen efter var det »Pink Flower Day«, det er nogle pinkfarvede blomsterbuske, der netop blomstrer nu, og det fejres. Alle folk fra forskellige arbejdspladser skulle løbe fra rådhuset og op til en stupa, hvor det hele skulle fejres. Team blå var kommuneadministrationen, grøn børnehaven osv. Skolen havde ingen kasketter, så da 2/3 havde solbriller på, foreslog jeg, at vi var solbrilleholdet. Det blev vel modtaget. Oppe ved stupaen var der først præsentation af alle holdene (vi skulle danse igen), og der var hold fra andre byer (bl.a. fra Chandmanj Undör, hvor Joshua og jeg var i 2006 –

Adgangsrummet på 2. sal i bygningen for de større klasser med minibiblioteket til venstre. Døren til fysiklokalet ses til højre, overfor den (bag midtervæggen) ligger computerrummet, der også fungerer som et normalt klasseværelse.

så vi fik lige sendt en hilsen afsted med dem). Alle dystede på livet løs, og vi deltog efter bedste evne.

Da de »officielle« dyst var færdige, fortsatte lærerne. Joshua fik æren af at agere hest med en pigerytter på ryggen, og så gjaldt det om at hive den anden rytter af »hesten«. Det foregik under stor hujen!

Brydning fik Joshua også prøvet. Vi har opdaget, at matematiklæreren her er bryder. Herefter skulle vi hjem til byen. Op på ladet af en truck, og så skulle der bare holdes fast, for de indtørrede hjulspor giver gode bumps, og støv og skidt fløj om ørerne på os.

Hjemme på skolen blev der taget fat på endnu en omgang lege. »Bryd kæden« er en voldsom leg. Forestil jer, at bryderen tager tilløb, løber hurtigt og kaster sig med al sin vægt på to stakkels arme, der prøver at holde ham. Så var »Stopleg« mildere. Vi sluttede med »Ulven efter kamelen«.

Herefter gik enhver til sit, for der var turnering i basketball og volleyball. Senere – og det blev sent ca. 23.00 – startede der fest i teaterhuset, hvor der skulle danses!

Og danset, det blev der! Ikke noget med at sidde og »klistre« til stolene, som jeg efterhånden har indtryk af, at danskerne generelt gør. Næh, selvom antallet af folk var større end stole, og man altid skulle se, om man kunne hugge en stol igen, var der hele tiden rigtig mange på gulvet: gamle såvel om unge, traditionelt påklædt eller moderne, og det var både til »disco« og vals – kalder de det. Det er ikke den type, jeg kender, men jeg fik lige en hurtig lektion af PC-læreren, en sød ung kvinde.

Her danses ofte dame/dame. Herligt! Så er man fri for at vente på, at en eller anden vil forbarme sig over en, hvis man gerne vil danse. Både Joshua og jeg var på gulvet.

Under en valserunde var der pludselig en ældre dame iført tradi-

Ved skoleafslutningen blev klasserne stillet op på række og geled. Pigen i midten har fået et par medaljer. Man får medaljer for alt muligt som f.eks. at være god til matematik eller til at synge.

tionelt tøj, der smilede og nikkede venligt samtidig med, at hun gav en *thumbs up*. Om det skyldtes vores forsøg eller det rent faktisk lykkedes at danse på mongolsk facon, vides ikke. Der blev også delt lidt vodka ud i smug.

Da vi kom hjem, inviterede vi vores værtsfolk på lakridspiber og *Hot & Sweet* (tyrkisk peber i vodka, vistnok). Lakridserne gik godt nok, men drikken, syntes de, var lige lovlig stærk. Vi listede over til vores ger ca. 03.30.

4. rejsebrev 30/5-16

Alle tager på udflugt op i højderne, også ca. kl. 22.00 (de er lidt af et nattefolk, men til gengæld er de

længe om »at få sko på« om morgenen). Vi tror ikke, der er noget, der hedder sengetider for børn her. Børneopdragelse er i det hele taget et studie værd – men det lader til, at børnene altid slipper helskindet gennem situationen.

Forleden var en 5-årig pige kravlet op ad siden på et blokhus og hang øverst ved taget. Men hun kom åbenbart ned igen, så vi har også lært at tage det roligt. Vores værtsfamilies lille pige danser can-can på spisebordet – også, til tider, mens vi spiser.

Joshuas og min forberedelse har også »hårde tider«. I dag f.eks. skulle jeg have to klasser i træk, men da tiden for nr. 2 klasse oprandt, kom der ingen. Hm, hvad nu? Nu er mongoler jo ikke verdens mest

... og så blev der danset og optrådt til den store guldmedalje.

punktlige folkefærd, men alligevel! Efter et stykke tid fik jeg opklaret, at vores værtinde faktisk havde undervist dem om morgenen, men bare havde glemt at fortælle mig det!

I eftermiddag skulle Joshua og jeg sammen køre penneklasse 1, hvor vi havde planlagt film m.m., et program der skulle to personer til. Ja, det var jo bare ærgerligt, for Joshua blev inviteret på fisketur med vores vært og byrådsformanden, så han måtte pakke sammen og lade sig iføre uldne bukser, strømper og gummistøvler, og bevæbnet med en kop og en ske ventede han på afhentning, mens jeg drog tilbage til skolen for at ændre mit undervisningsprogram – jeg er ikke sikker på, om der kom en smule røg ud af ørerne på mig! Det kan man virkelig ikke tage højtideligt her! Forberedelse er vist ikke noget, man gør den helt store brug af i relation til undervisning.

Mongoler er tredobbelte verdensmestre i ad-hoc-planlægning/løsning. Når et problem opstår, nå ja, så skal det vel løses – og det gør de så. De er også rigtig gode til at genbruge alle ting, lige med undtagelse af mad. Vores værtsfolk kiggede undrende på os, da vi sagde, vi ville spise rester af aftensmaden fra dagen før. Det skal tilføjes, at vi både har køleskab og fryser i geren.

Ethvert måltid bør indeholde kød: morgenmad, frokost og aftensmad, synes mongolerne. Ellers kan vi ikke blive stærke!

Hos os er skoposer »hængende skuffer«, tomme hylstre er småskuffer m.m. Øser laves af tomme colaflasker, der blot skæres over. Vores fejebakke er et par tomme æsker fra medbragte lakridspiber.

Det har været en gåde, hvornår vores værtsfolk ønskede, at vi spiste sammen. Sommetider, når vi havde spist morgenmad, kom Uyanga (vores værtinde) over og sagde, at nu var der morgenmad, kød og det hele.

Og så legede lærerne »ridder«. En mand var hest og en kvinde ridder. Legen gik ud på, at få ridderen af hesten. Det er mig Joshua, der er hesten til højre. Vi vandt dysten, selv om min ridder var nær ved at falde af flere gange. Hold kæft, det var hårdt!

Sommetider så hun selvfølgelig lidt skuffet ud, når vi havde spist, så nu har vi fået talt ud om det. Morgenmad står vi selv for, frokost i kostskolens spisesal og aftensmad sammen med værtsfamilien. Vi har fået en del forsyninger, som vi så deler nu. Uddannelsen fortsætter: vi hjælper med aftensmaden, har lært at vaske op med vandstand i vandpythøjde. Har I nogensinde prøvet at vaske to sæt sengetøj i en mindre balje? Det tager tid...

20/5 kom lærerne så snart som skolen var slut og spurgte, om vi skulle med til gravøl. Det var vi så, og det var en – til trods for lejligheden – både god og hyggelig stund. Vi fik megen mad og slik m.m., og vi fik alle en lille pose med te, røgelse, lys til at tænde for den afdøde, tændstikker og en skål.

Joshuas fødselsdag holdt vi lørdag 21/5. Om eftermiddagen tog vi med værtsfolkene på udflugt til den røde klippe, hvor lægen Carl Krebs boede i en del år. Det er et fantastisk smukt sted. Vi var op og ned ad klippen og lidt i floden, der bugter sig smukt. Vores vært havde lange gummistøvler på, så han fiskede sten, som han lagde, så vi næsten kom tørskoede i land igen, efter at han havde insisteret på en gåtur i vandkanten. Middagen lød på de fangede fisk fra fisketuren den foregående tirsdag, kartoffelsalat, slik

og æbler. Vores værter havde virkelig gjort noget ud af det.

Vi havde indkøbt diverse drikkevarer. Her er »store« øl 2,5 liters. Vi drak næsten to flasker. Joshua fik dejlige gaver: chokolade, en lille ger, nøglering og køleskabsmagnet. Eftersom han havde revet sit ene par cowboybukser, var gaven fra mig et erstatningspar fra den lokale butik.

I dag 23/5 lykkedes det os endelig at få det lille museum på skolens grund med bl.a. fotos af danskerne fra 1920'erne og 1930'erne åbnet, så vi i vores pause så diverse ting der. Joshua synes ligesom jeg, det var spændende.

Der er et meget slående træk her: samvær er vigtigt, og det er det, der er vigtigt – ikke om du har et hul i trøjen, en plet eller tre på blusen, småbeskidt. Nej, samværet er betydningsfuldt. Et rigtig sympatisk og meget positivt træk, synes vi.

Det fik vi oplevet igen på Joshuas fødselsdag. Vi var på vej hjem, da vi tilfældigt stødte ind i en lærer, der spurgte, om vi ikke skulle til lærermøde. Vi havde ellers forstået, at der ikke var lærermøde. Nå, vi tøffede ind på skolen igen. Lærermødet gav os en kærdkommen lejlighed til at sige noget til en samlet lærergruppe.

Vi takkede dem for deres fantastiske modtagelse, og for at de virkelig gav os en følelse af at være en

del af dette lille samfund og dermed at føle os »hjemme«. Vi benyttede lige lejligheden til at fortælle om MDS/DMS, om deres intentioner og hvad det var, vi prøvede at gøre her. Det blev vel modtaget.

Til sidst rejste alle sig op og bad Joshua blive siddende, og så blev der sunget fødselsdagssang og overrakt nogle store æsker med en flot dekoreret fødselsdagskage og andre kager. Et lamineret A4 foto af hele lærergruppen inklusive os fik Joshua også.

Vi var noget overraskede og fandt ud af, at to af lærerne havde indsamlet penge m.m. lige »under vores næse«, idet de ikke regnede med, at vi ville forstå en »brik«, hvilket jo også var tilfældet. Vi benytter selv samme metode, da deres danske ordforråd hos de fleste her indskrænker sig til »tak« og tallene fra 1-5.

Dagen var ikke forbi endnu! Nogle lærere meddelte, at de ville komme på fødselsdagsbesøg i vores ger. Det var første besøg af »fremmede«. Vi fik fart på – lige lidt oprydning, fejning, og så var vi klar med sodavand og KAGER! Ekstra service og stole måtte lånes hos naboerne, selvom sengene også var i brug til siddepladser.

Der kom fem lærere medbringende 5 liter øl. Det havde vi ikke set komme, så vi bød på sodavand, te og kaffe. De tog pænt imod, men pludselig meddelte en af dem, at de altså drak øl til fødselsdag! Jamen, så bare igen med øllerne, selvom jeg skulle tidligt op den følgende dag. Det var virkelig rigtig hyggeligt.

Vi fik udvekslet rigtig mange ting relateret til mongolsk/dansk kultur spændende fra lærerlønninger og historie og vores respektive nationers storhedstider. De listede af ved midnatstid, og jeg tror, jeg kan sige, at Joshua havde haft en god fødselsdag og var rørt over al den opmærksomhed, han havde fået dagen igennem.

Min mor Wendy var på samme hold som socialrådgiveren, der holder Erdenebulgans sportsfane.

En mongolsk sproglyd er ved at blive en kendt lyd, og jeg er nu begyndt at lære lidt mere systematisk. Hidtil er det mest blevet til enkeltstående ord.

Jeg har helt glemt at fortælle, at mongolsk national-TV har sendt en dokumentarudsendelse om denne by og danskerne, som faktisk grundlagde den. Den har mange set og har nu fået et indblik i, hvorfor vi er så interesserede i at se dit og dat. Mindestenen, som blev rejst af Dansk Mongolsk Selskab i september 2015, og som står ved siden af rådhuset, bliver der nu også kigget lidt mere på.

5. rejsebrev 6/7-16

Vi har lært lidt mere om opførsel: man træder ikke på et dørtrin. Det betyder en eller anden form for ulykke. De kunne ikke rigtig forklare os hvorfor.

Vi har lært at spise suppe med en gaffel! Det kan man sagtens. Man fanger diverse stykker, kartoffel, kød og pasta, og så drikker man resten af den lille skål, som man spiser af. Her er det helt ok at slubre, og det forstås nu, hvorfor det er normalt, når suppen indtages på denne måde. Vi kan også!

Naturen er helt fantastisk nu: birketræerne og lærketræerne er

sprunget ud, og mange steder er jorden/græsset oversået med hvide, gule og lilla blomster. Jeg så til min forundring, at juleroser og miniiris vokser vildt her. De er alle i lilla nuancer. Egin-floden, som passerer Erdenebulgan, har nogle tilstødende bifloder, og ved disse bredder er der helt utroligt smukt.

Forleden var vi på aftenpicnic til en biflod for at vaske bil. Meget hyggeligt med medbragt te og kager! Vi tror ikke, vi nogensinde har fået så mange kager! Vi håber ikke det ses for meget på »den slanke linje«. Kager her og kager der. Vi har lagt mærke til, at mongoler er nogle værre »slikmunde«. I butikkerne her i EB er ca. halvdelen af produkterne i butikken noget, man forbinder med »søde sager«.

Nu er tiden inde til, at Joshua skal rejse hjem igen. Vi havde aftalt, at jeg skulle følge med til Ulaanbaatar og tage Conni med tilbage. Joshua fik pakket diverse ting, og vi var klar til afrejse kl. 14.00 og vanen tro, var det jo mongolsk tid, så ved 16.00-tiden var vi i bilen, som satte kursen den modsatte vej samtidig med, at vi fik at vide, vi lige skulle en tur rundt om skolen!

Hm, vi troede, vi havde misforstået noget, men nej – ved skolen var en del lærere og inspektøren forsamlet, og så fik Joshua overrakt en meget smuk mongolsk skjorte. Den

skulle selvfølgelig prøves og ikke mindst fotograferes 3 mio. gange sammen med alle de fremmødte. Jo, det kan man kalde en farverig afsked! En stund efter var vi igen i bilen fulgt af en masse ønsker til Joshua om at komme igen.

Så gik det mod Ulaanbaatar. Ved 23.30-tiden lød bilen mærkeligt, og chaufføren sprang ud af bilen og konstaterede, at der var noget helt galt, hvorefter han vinkede en lille lastbil ind til siden, satte sig ind i den og forsvandt ud i natten. Ja, der var ikke andet at gøre end at vente (ens »vente-gen« bliver kraftigt udviklet i Mongoliet) i grøften og hygge sig.

Mongoler lader sig ikke så let irritere (jeg tænkte med gru på, hvordan en flok danskere formodentlig ville have opført sig i en lignende situation). En times tid senere ankom en bil med en hel gruppe af hjælpere. Nogle arbejdede og andre dirigerede bare, men noget inde bag ved hjulet blev ordnet, og ved 01.30-tiden fortsatte vi turen. Vi ankom til Ulaanbaatar ved 10-tiden, hvor Conni allerede havde været i Norminas lejlighed et par timer.

Senere på dagen var det bytur og spisning på en restaurant – virkelig luksus. Det var »Børnenes Dag«, og det sås tydeligt alle vegne: balloner, små piger i strutskorter, fint påklædte familier var at finde overalt og ikke mindst en masse gøgl.

Den følgende dag blev vi hentet af Mugi (sønnen af vores mongolske ven), da hans bil gerne måtte køre på denne dag. Det er sådan, at biler med lige numre må køre den ene dag og de med ulige den anden. Mugi havde en flot, lav Max 10 (Toyota?). Det lavede sig høre, når vejen var »strøet« med huller!

Han viste sig at være en superhjælp både mht. Joshuas afrejse, Connis tur på immigrationskontoret, hvor hun »gik lige igennem«. Nu var vi jo også trænede, og hun havde et visum, der dækkede hele

Den hvide bygning, der er en del af den gamle skole, bruges til undervisning i russisk og kunst. Den lille træbygning til venstre er redskabsskur, og bygningen med det grønne tag er en butik tæt på skolen.

hendes ophold i sit pas inden indrejse, og det gør altså sagen lidt lettere.

Joshua satte kursen mod Bisjkek (Kirgisistan), Istanbul og DK, og Conni og jeg mod markedet for at kigge på frugter og grøntsager, som er fåtallige på landet. Derefter lidt rundt i UB, og så gik turen hjem til Erdenebulgan igen, hvor vi ankom ca. 7.00 på dagen, hvor der var skolepersonaleudflugt ca. 10.00.

Conni sov det meste dagen hjemme i geren. Jeg fik noget vand i hovedet efter en times søvn og så af sted til et smukt sted i bjergene, hvor hele personalet samledes. Antallet af biler og sæder i bilerne var absolut ikke overensstemmende. I den bil, jeg var med i, var der 5 sæder, men 10 personer.

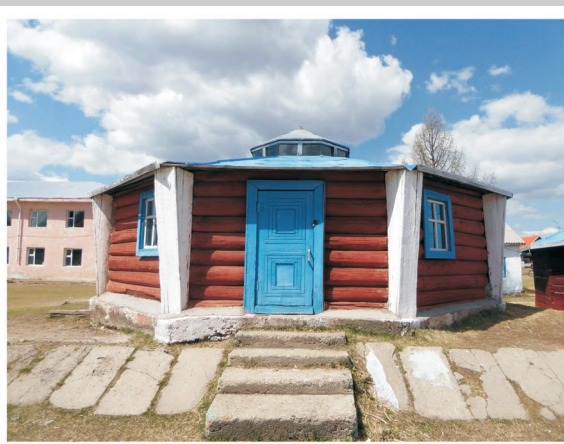
Det blev en herlig dag!

6. rejsebrev 6/7-16

Der blev straks samlet brænde til bål, og snart duftede der af mælket i alle de grupper, lærerne havde samlet sig i. Tæpper blev bredt ud, og slik og kager i »tonsvis« tryllet frem.

Jeg hørte til på sproglærertæppet og fandt min skål frem. En absolut nødvendig del af en picnic, da den kan bruges til suppeskål, tekop og mange andre ting. Inspektøren holdt tale, og der blev skålet i et lille glas vin. Og så var dagen åbnet.

En del begav sig op ad et bagvedliggende bjerg, som jeg dog undslog mig, da jeg var lidt mat i knæene. Denne undskyldning gjaldt ikke længere end til da de forskellige

Det lille museum, der fortæller om byens historie og danskernes ophold 1923-36. Den lyserøde bygning i baggrunden til venstre rummer sovesale til områdets børn.

sportsgrene skulle løbe af stablen, så var der ingen »kære mor« for mine matte knæ.

Inden fodboldturneringen startede, var der blevet uddelt to nyslagte får og traditionen tro, skulle indvoldene spises først. Jeg var ret gavmild med mine bidder og fik foræret det meste væk – sådan diskret!

Nu ved jeg ikke meget om fodbold lige med undtagelse af, at bolden skal i mål, og jeg tror heller ikke, at en del andre vidste noget om regler, men der blev spillet! Hårde tacklinger, og jeg måtte bide i græsset i hele min korte længde adskillige gange (var heldigvis ikke den eneste). Hver gang jeg forsøgte at snuppe bolden, resulterede det uvægerligt i et sammenstød, og især med de mandlige spillere var det voldsomt og resultatet det samme: ned i græsset. Det skal tilføjes, at de mandlige spillere ikke er af »nipsstørrelse«, hverken på den ene led eller den anden.

Jeg befandt mig på vinderholdet, og vores præmie var en flaske vodka, som hurtigt blev drukket, og så var der klar til volleyball. Mit hold – og det var absolut ikke min fortjeneste – vandt, men denne gang var præmien jordbærvin. Ind imellem disse aktiviteter havde vi fortæret de to får i form af kødstykker og gnaveknoger. Der blev grinet, leget og snakket, og selv om man ikke kan påstå, at jeg er i stand til at deltage meget på mongolsk, følte jeg mig ikke uden for. Folk kunne give mig et lille dask, pege på noget, og så grinede vi alle.

Sidst på dagen blev der spillet op til dans. Jeg kan snart den der med »et og to«, først til den ene side og så til den anden, men når de »snur-redanser«, kan jeg simpelthen ikke få fødderne med mig. Altså skal der mere træning til. Jeg gjorde mit bedste, og det er vist unødvendigt at sige, at der ikke var nogen, der var helt »appelsinfri«, da turen skulle gå hjemad.

Skoleinspektøren i midten med et lille udsnit af lærerstaben.

Det gik nu meget godt, lige bortset fra, at bilen kørt lidt skævt i starten og brød sammen, lige efter jeg havde snoet mig ud af bilen ved min bopæl. Mine kørefæller havde ellers foreslået, at vi skulle et sted hen og fortsætte lidt. Jeg var faktisk »halvdød«, så jeg havde takket »Nej tak« inden.

Vi startede igen på skolen efter et planlægningsmøde: to penneklasser og jeg havde bedt om at få lærerne delt, da der var *mange* niveauer, så vi havde en begynderklasse samt en for »medium«. Derudover var der en »shop-gruppe« og en »vejrstationsgruppe«. De to sidstnævnte kom lidt »som vinden blæste« i antal, og det hjalp ikke, at hele byen var uden el i 2 dage, og at der ikke var internet på skolen i juni måned.

Det var lidt andre vilkår nu. Jeg var ellers i den første måned blevet ret ferm til at få tiltusket mig et par kopier her og der, men når der ingen er på skolen, er det svært, eftersom alle rum er aflåst, og der er max to lærere, der har nøgle til et givent rum, da hængelåse for det meste fås med to tilhørende nøgler, så »jagten« gik ind.

Nogle lærere var taget på landet, andre til storbyen m.m., men vi var så heldige at få nogle til et kontor og et engelsklokale. Vi havde jo også nogle DVD'er, vi gerne ville vise, og i matematiklokalet var der opsat TV, så alle kunne se. Herligt! Jeg mødte den ene matematiklærer, og han var sød at udstyre mig med en nøgle til hans lokale, så nu var vi godt kørende.

Skolens personale på udflygt. I forreste række til venstre: Wendy.

7. rejsebrev

6/7-16

En aften kom en dame kørende og inviterede os med en tur til en camp på klippen, hvor danskerne boede i sin tid. Efter invitationen blev vi kørt højt op i de bagved liggende bjerge, hvor der er en fantastisk udsigt, og naturen var eksploderet i grønne nuancer, gule, orange, lilla, orange, røde og pink farver. Vil man se blomster i Mongoliet, så er juni nok lige sagen!

Jeg sidder i campen og skriver lige nu. Hov, jeg var nær blevet væltet af en flok køer, der havde udset sig min grønne plet som næste måltid. Derefter kiggede de lige ind i badet og spisesalen, inden der kom højtråbende folk til for at sende dem i den rigtige retning – ud af campen.

Jeg havde helt glemt at fortælle, at jeg fik flæskesteg på min fødselsdag med sprød svær og brune kartofler, og selvom det var første gang vores værter mødte dette, faldt det absolut i god jord. Der måtte kæmpes lidt om sværene! At få svinekød er ikke let, og efter en forespørgsel gik jungletrommerne åbenbart i gang. Det vidste vi godt nok ikke, men en aften ringede en af værtens venner og sagde, at han havde svinekød og ja, så var flæskestegen hjemme. Conni klarede middagen flot i geren med lånt lille ovn, gryder her og der og en liflig duft. Det tog hende hele eftermiddagen, og så var kartoflerne endda ordnet dagen i forvejen! Men det kunne man jo kalde en fødselsdagsmiddag!

Og så gik livet sin vante gang i de følgende uger med et enkelt møde om vores fremtidsplaner relateret til vores oprindelige opgaver. Der blev gjort status og lavet planer for vores fremtidige samarbejde...

Penneklasserne har gjort enorme fremskridt mht. at tale engelsk, og de har arbejdet helt fantastisk. De er blevet i byen i juni måned, efter at alle andre er gået på sommerferie.

Den stolte elev får overrakt eksamensbevis og medalje af inspektøren.

Det er flot! Penneklasse 1 (de små 7. + 8. kl.) var oppe på 24 elever, så vi måtte ofte dele dem. De store (10. + 11. kl.) var 10. Nogle få er faldet fra i den sidste uge.

Vi har lavet rigtig mange forskellige ting sammen, men alt har været på engelsk og ofte drejet sig om Mongoliet og Danmark. De har lavet små projekter, fremlæggelser, som var meget uvant for dem, og her i de sidste dage har det været julehjerter og stjerner, der har været i fokus. Der er jo ingen, der siger, at man ikke kan lave dette om sommeren! De er meget glade for det.

Engelsklokalet er blevet udstyret med en Danmarksvæg, der er dekoreret med gamle fotos af danskerne, nyere billeder, elevernes egne tekster og tegninger samt de tegninger, som den danske klasse havde sendt med mig og så selvfølgelig Dannebrog, en gave fra den danske klasse med deres navne på. Jeg hjembringer også en mængde tegninger og tekster til den danske klasse i Store Heddinge.

Vi er ved at afslutte i Erdenebulgan. Vi har haft afslutning med penneklasserne i dag, og det var helt sørgeligt. De store piger havde tårer i øjnene og ja, det fik vi også. I morgen er det så de andre holds tur, og så skal kufferterne pakkes!

Fredag 1/7 går turen mod Ulaanbaatar endnu en gang. Det er pla-

nen, at vores værtsfolk kører os. Vi bliver nogle dage i UB til Naadam, og så går turen snart vestpå mod Danmark.

Den smukke natur i Bulgan Tal og Erdenebulgan og ikke mindst den gæstfrihed, glæde og imødekommenhed, jeg har mødt her, har efterladt et så fantastisk og uudsletteligt indtryk i hjertet, at jeg er sikker på, jeg er blevet lidt mongol indeni, og det har givet mig følelsen af at være »hjemme«.

Selvfølgelig er det blot et overfladeindtryk, man har fået af mange ting, men det har givet mig stor lyst til at komme igen og være en lille del af dette dejlige lille samfund.

Foreløbig har vi aftalt, hvordan vi holder kontakterne i live og eventuelt udbygger dem (vi mangler jo en dansk klasse mere), og at jeg kommer til Erdenebulgan igen omkring september 2017, hvis det er muligt for mig.

Det var det sidste fra denne fantastiske tur, og det er ikke fordi, der ikke er noget at fortælle om de sidste 12 dage, men det kniber med at få ro til at skrive...

Kærlig hilsen
Wendy

Alle fotos er taget af Wendys søn Joshua Rahbek Thomsen. I næste nummer af Ger runder Wendy rejseberetningen af.

God begyndelse for kooperativ

Medlemmerne af andelsforeningen 'Yakoksens Velsignelse' deltog denne sommer i Khatgal i det nordlige Mongoliet i en workshop om, hvordan et kooperativ fungerer. Dagen efter tog fire af medlemmerne hul på det praktiske arbejde med at fremstille og teste mælkeprodukter, som kooperativet skal sælge - det var deres første konkrete samarbejde, og det var meget vellykket.

Dalaimyagmar rører i gryden på ovnen midt inde i geren.

Alle fotos: Bettina Gram

Nomadkvinderne Dalaimyagmar, 43, og Badamkhand, 50, er rørende enige: »Vi har i de sidste 3 dage lært om, hvordan et kooperativ fungerer med bestyrelse, bestyrelsesmedlemmer og forretningsplan. Vi kan se, at vi bliver stærkere af at gå sammen og lytte til hinanden. Vi kan lære af hinanden.«

Det er den 19. juni og dagen efter tre gode træningsdage for medlemmer af kooperativet »Yakoksens Velsignelse«. Vi er i Khatgal ved bredden af den idylliske bjergsø

Hövsgöl i det nordlige Mongoliet. Dalaimyagmar står foran brændeovnen midt i den runde ger, det traditionelle mongolske filtelt, og hælder en frisk portion yakoksemælk i gryden. På træsenge inde i geren sidder Badamkhand og to andre kvinder, kooperativets formand, Ankhmandah, 29, og kasserer, Tsetseseg, 63.

De fire medlemmer af den unge andelsforening er samlet for at fremstille og teste kvaliteten af ost, yoghurt og andre yakoksemælke-

produkter, som de vil sælge i kooperativet. Samtidig taler de om workshoppen.

»Vi har lært, hvad det vil sige at lave en forretning og at have et brand. Før solgte vi alle enkeltvis vores produkter i hovedstaden Ulaanbaatar, og vores salg afhang af produkternes kvalitet. Nu kan vi sælge vores produkter som et kooperativ, hvor produkterne er af den bedste kvalitet, som vi sammen har fremstillet«, siger Badamkhand, som også producerer honning sammen med sin mand.

Urum og hvid ost

Det er første gang, at medlemmerne af kooperativet samarbejder om tilberedningen af mælkeprodukter, hvorfor diskussionen går livligt. Kvinderne deler erfaringer og opskrifter, mens de synligt nyder samarbejdet omkring gryden over blusset på brændeovnen. Målet er at udvælge de bedste opskrifter, så alle

Urum, som er størket fløde, er en delikatesse i Mongoliet.

Den kogende mælk skummer ekstra, når Ankhmandah hælder en stor øsefuld i en lang stråle tilbage i gryden.

medlemmer af kooperativet bruger de samme opskrifter, og kunderne dermed er sikret en ensartet kvalitet og smag.

Det første produkt, de fremstiller, er *urum*, som er størket fløde. Dalaimyagmar rører i mælken. Da den koger op, løfter Ankhmandah en stor øsefuld mælk højt over gryden for at hælde den ned igen i en lang stråle. Det får mælken til at skumme ekstra. Da mælken er kogt op og skummer meget, tages den af blusset. Den skal stå til dagen efter,

hvor det øverste lag fløde er størket og kan skrubes af. Resten af mælken bruges til bl.a. fremstilling af yoghurt.

Mongolerne kommer urum i deres te eller spiser den gerne som pålæg på hvidt brød. Urum kan spises hele vinteren, hvis det opbevares tørt og køligt.

I den følgende uge skal kooperativet for første gang forsøge at sælge deres produkter på det lokale marked i Khatgal. Udover opskrifter og udvælgelse af produkter skal kvin-

Yakoksemælk

Yakoksemælk er federe og mere gul end komælk. Da nomadekvinderne ikke har køleskabe til at opbevare mælken i om sommeren, koges den hurtigt efter malkningen. De kan lave op til 20 forskellige produkter af yakoksemælk, heraf 4-5 forskellige slags fløde. De fleste produkter tilberedes på kort tid og har lang holdbarhed. Af mælken fra 10 yakokser får en familie ca. 15 liter fra morgenmalkningen og 15 liter om aftenen. I sommermånederne juli-august beholder familien omkring 5 liter mælk pr. dag og har mulighed for at sælge 20-25 liter.

derne lægge sig fast på priser samt skaffe emballage til produkterne.

Dalaimyagmar hælder en ny portion yakoksemælk i den rengjorte gryde. Nu skal der laves *byaslag*, som er hvid ost af kogt, frisk yakoksemælk. Osten kan også fremstilles af frisk, ukogt mælk, hvilket gør den blødere. Mælken koges op og tilføres yoghurt, hvorefter Dalaimyagmar og Ankhmandah hjælpes ad med at hælde massen gennem et tyndt klæde. Væden løber fra, og ostemassen i klædet presses sammen til en firkant med en tykkelse på omkring 5 cm. Den lægges i pres i en halv time uden for geren. Herefter lægges osten til tørre i klædet på taget af den runde ger.

Kvinderne går videre med at fremstille traditionel mongolsk olie, en dessertkage, *aruul*, som er tørret yoghurt, samt en saltet udgave af osten *byaslag*. De er alle godt til-

Byaslag, hvid ost, ligger til tørre på taget af den runde ger.

Planen er, at kooperativets leder Ankhmandah (i midten) skal lave en intern avis, hvori medlemmer kan dele deres erfaringer. Til venstre for hende sidder Dalaimyagmar og til højre Badamkhand.

fredse med dagens samarbejde, som tegner lovende.

Lang arbejdsdag

I den korte sommertid juli-august har nomadekvinderne en lang arbejdsdag hjemme i deres egne ger. De står op med solen før kl. 6.00 og malker yakokserne, hvorefter de går i gang med at fremstille diverse mælkeprodukter. De går først i seng ved 24-tiden. Når de i dagens løb holder en lille pause fra opgaverne, sidder de ikke stille længe, men laver håndarbejde eller andet praktisk arbejde. »Der er kun tid til et hvil, lige inden mælken koger!« griner Dalaimyagmar.

Hvor kvinden tager sig af husholdningen, er manden som regel ude ved dyrere. En mongolsk nomadefamilie har ofte mange husdyr, op til flere tusinde får, geder, yakokser som her i den nordlige del af landet eller køer sydpå samt heste. I Gobi i syd har nomaderne også kameler. Familierne flytter geren og

dermed hele husholdningen fire gange årligt i forhold til årstiderne og adgangen til græs og vand til dyrene.

Om sommeren går solen i Khatgal først ned ved 22.30-23.00-tiden, mens dagene er korte om vinteren, og der er sne og is. I de koldeste vintre når temperaturen ned på -50° C. Om vinteren malker kvinderne mindre, gør rent, laver mad og andre huslige gøremål.

Forventningsfulde, men ydmyge

Kvinderne er glade for at være med i andelsforeningen. De føler alle, at de kan forbedre deres muligheder for at afsætte deres mælkeprodukter og øge indtjeningen, så familiens økonomi forbedres. »I Mongoliet bor der få mennesker på et stort område, så det er svært at lave forretning, hvis ikke man samarbejder«, siger Tsetseseg.

Et andet problem for nomaderne er en ofte lang og uvejsom strækning til og fra det nærmeste marked.

Området er bjergigt og uden egentlige veje. Derfor er det krævende at transportere produkter over lange afstande, hvis man ikke har bil. Her kan kooperativets medlemmer hjælpe hinanden med at transportere produkterne til markedet i Khatgal eller endnu længere væk.

På spørgsmålet om, hvor kvinderne ser kooperativet om 5 år, forestiller de sig alle, at de er nået langt. Men det er også lidt skræmmende: De har startet deres eget mejeri, produkterne er kommet på markedet, og de har for længst afklaret produktudvalg, prissætning og pakning samt marketing. Til den tid vil de have andre bekymringer at skulle forholde sig til, siger de. De er meget ydmyge i forhold til kooperativet. ■

**Bettina Gram
Gitte Pedersen**

Danser bag mejeriprojektet

Kooperativet »Yakoksens Velsignelses« planer om at oprette et andelsmejeri i Khatgal har danske rødder. Medlem af DMS og arkitekt Charlotte Vad fra København fik ideen til andelsmejeriprojektet *Khovsgol Dairy Project* efter flere rejser til Mongoliet. Målet med andelsmejeriet er at forbedre nomadernes muligheder for at fremstille mejeriprodukter af god kvalitet, som de kan videresælge. Projektet er et samarbejde mellem *Mejerifolk uden Grænser* og *Arkitekter uden Grænser* i Danmark og *EcoLeap Foundation* og kooperativet »Yakoksens Velsignelse« i Mongoliet. Parterne arbejder på at skaffe økonomisk støtte fra flere kanter. Læs mere her:

www.khovsgoldairyproject.org

Følg projektet her, hvor det også er muligt at donere bidrag:

[www.facebook.com/
KhovsgolDairyProject](https://www.facebook.com/KhovsgolDairyProject)

Parlamentsbygningen var udsmykket med de 53 ASEM-medlemslandes flag.

Alle fotos: Bettina Gram

Ulaanbaatar på den anden ende

Mongoliet var i 2016 vært for to store internationale møder

Godt 14 dage efter et ophedet parlamentsvalg i år var Mongoliet vært for det 11. ASEM-møde den 15.-16. juli, hvor stats- og udenrigsministre fra Asien og Europa mødtes i Ulaanbaatar - heriblandt udenrigsminister Kristian Jensen. Som optakt til topmødet afholdt asiatiske og europæiske ngo'er, civilsamsfundsorganisationer m.fl. det 11. alternative topmøde AEPF i dagene 4.-6. juli. Som de eneste danskere deltog Bettina Gram og Gitte Pedersen i konferencen.

Det var første gang Mongoliet var vært for ASEM (*Asia Europe Meeting*), som afholdes hvert andet år, skiftevis i et land i Asien og i Europa. Samtidig var det 20-året for ASEM's oprettelse i 1996 i Bangkok, Thailand. Danmark var vært for det 4. ASEM i 2002. Forinden ASEM er der i alle årene blevet afholdt det alternative topmøde AEPF (*Asia-Europe People's Forum*), som i Ulaanbaatar, UB, havde deltagelse af over 750 personer fra 42 lande.

Mens ASEM er et topmøde, hvor bl.a. statsoverhoveder og udenrigsministre fra 53 lande i Asien og Europa mødes for at udbygge og styrke samarbejdet politisk, økonomisk, socialt og kulturelt mellem landene og regionerne, er AEPF et strategisk møde for asiatiske og europæiske ngo'er, civilsamsfundsnetværk, politiske aktivister m.fl., der bl.a. arbejder for demokratisering, menneskerettigheder samt social og økonomisk ligestilling og retfærdighed.

Storstilet forskønnelseskur

ASEM-topmødet var det største internationale arrangement nogensinde i Mongoliet, og alle sejl blev sat til for en vellykket gennemførelse. I dagene efter Mongoliets parlamentsvalg den 29. juni og frem til ASEM den 15.-16. juli foregik en storstilet forskønnelseskur af UB – der blev lagt nye, plane fliser som erstatning for de ujævne eller revnede fliser, der blev optegnet og malet

cykelstier i den ellers så tætbelagte bilby, der blev plantet træer og sat blomsterkummer op. Der blev vasket og pudset facader, så de mange udenlandske gæster kunne se UB fra sin allerbedste side.

Sågar en gerformet blomsterdekoration blev opsat overfor posthuset, tæt ved parlamentet. Centrum for alle centrale møder ved begge store arrangementer – såvel for ministre som for aktivister – var nemlig intet ringere end landets fornemmeste bygning, parlamentet, *Ikh Khural* (Den store Khural). De ca. 50 paneldebatter og workshops i det alternative topmøde AEPF blev afholdt dels i parlamentet, dels på det nærliggende nationale universitet.

En præsidentiel opfordring

Det overordnede tema for det alternative møde i UB i dagene 4.-6. juli var: »Opbygning af nye former for solidaritet: at arbejde for inklusive, retfærdige og lige alternativer i Asien og Europa.«

Præsident Ts. Elbegdorj åbnede det alternative topmøde i parlamentsbygningen.

Mødet blev højtideligt indledt i parlamentets Store Sal med en åbningstale af den mongolske præsident, Tsakhiagiin Elbegdorj. Han bød velkommen til alle deltagere og talte om de demokratiske frem-

UB var ikke til at genkende. Et nylagt fortov med opmærkede områder til gående og cyklende. Dresscoden i parlamentet tillod ikke praktiske sandaler med bare tæer.

skridt i Mongoliet, og om, at han som præsident støtter initiativer til bekæmpelse af korruption. Præsident Elbegdorj talte desuden om, at alle mongoler har ret til at ytre sig frit og kom med denne opfordring til AEPF's deltagere: »Vi taler åbent til hinanden i Mongoliet, så tal med hinanden. I skal ikke holde noget tilbage, for vi kan tale åbent om alle emner.«

Denne opfordring udløste et samstemmigt grin på tilhørerpladserne fra to af vores mongolske bekendte, som ikke kendte hinanden. På spørgsmålet om, hvorfor de grinte, sagde de begge senere: »Vi ved alle sammen, at sådan er det ikke i Mongoliet. Nogle ting kan man ytre sig frit om, andre ikke. Sådan er det.«

Dresscode til aktivister

Det alternative møde var blevet til i et samarbejde mellem en mongolsk forberedelsesgruppe og en gruppe fra universitetet i Bonn i Tyskland. Alt i alt forløb arrangementet meget fint, om end der var nogle problemer med (manglende) information. For eksempel forelå det endelige program først, da mødet var startet, hvorfor det var vanskeligt at planlægge, hvilke møder og workshops, man skulle deltage i.

Et par dage før mødet skulle starte, modtog alle deltagere en e-mail fra sekretariatet om en *dresscode*. I parlamentet må kvinder ikke have bare skuldre og fødder, så ingen åbne sandaler (det var sommer og mindst 30 grader) og kun kjoler og nederdele i tækkelige længder. Dresscoden betød også, at mænd ikke måtte bære cowboybukser eller gå i løbesko.

På grund af det korte varsel om en dresscode havde flere af de især europæiske deltagere ikke mulighed for at anskaffe sig formelt tøj eller sko. Ved ankomsten til parlamentsbygningen den første dag blev der af samme grund en del parlamente- ren om påklædning og sko med officials, inden alle deltagere blev lukket ind. Det skal dog nævnes, at de meget flinke og venlige mongolske parlamentsvagter, der stod i indgangen og scannede vores tasker m.v. i sikkerhedskontrollen, meget hurtigt opgav at afvise folk. Allerede dagen efter var dresscoden mere eller mindre opgivet.

Temaer til diskussion

De 3 dages møder foregik i god arbejdsånd med mange spændende workshops spændende fra kritik af mineudvinding over Kinas nye Sil-

En flot blomsteropsats udformet som en ger foran posthuset i Ulaanbaatar.

Krav til ministrene

Organisatorerne bag AEPF havde planlagt og udtænkt mødet på fornemmeste vis. De enkelte temaer forløb med først en paneldebat mellem forskellige oplægsholdere, og dagen efter var der en *Lesson learned*, hvor deltagerne i grupper diskuterede, hvad der var kommet ud af de forskellige oplæg. En rigtig god måde at organisere på, da alle deltagere kommer til orde.

Sidste dag samlede alle workshops deres erfaringer sammen og skrev deres ønsker og krav ned. Efterfølgende på et stort plenum møde den sidste dag blev en samlet resolution med bidrag fra alle workshops gennemgået og derefter vedtaget af forsamlingen. Formanden for den mongolske organisationsgruppe fik overdraget ansvaret for at aflevere dokumentet med deltagerne i AEPF-mødets krav til den mongolske præsident på ASEM-mødets første dag.

Kravene, der stilles i dokumentet, omhandler de 7 temaer for mødet, foruden nogle ekstra emner, som udsprang under møderne. AEPF opfordrer bl.a. ASEM-regeringerne til at hilse værtslandet Mongoliets status som atomvåbenfri zone velkommen og til at udvide denne zone til at omfatte hele det nordøstlige Asien. »I tilføjelse til dette opfordrer vi til, at al minedrift med uranudvinding i Mongoliet skal ophøre«, lyder det i det 21 sider lange slutdokument *Ulaanbaatar Final Declaration*.

**Bettina Gram
Gitte Pedersen**

Ulaanbaatar Final Declaration kan læses her:
www.aepf.info/images/AEPF11_Ulaanbaatar_Final_Declaration_and_Action_Plans.pdf

Artiklens forfattere deltog i AEPF11 som hhv. uafhængig deltager og som medlem af *Transform!Danmark*.

kevej til feministiske syn på arbejde og omsorg. Tematisk var ngo-mødet opdelt i 7 områder:

1. Ressourceretfærdighed, rettigheder til jord, lige adgang til vand – og mineudvinding
2. Fødevareruverenitet/fødevarer-sikkerhed – stop sult
3. Klimaretfærdighed og omstilling til vedvarende energi
4. Fairtrade, socialt retfærdig produktion og investering – alternativer til nedskæringspolitik og gæld
5. Social beskyttelse, ordentlige jobs og bæredygtighed, fredsarbejde og menneskelig sikkerhed – migration
6. Fundamentalisme og terrorisme
7. Deltagerdemokrati, lighed mellem kønnene og minoriteters rettigheder.

Den sorte side af mineindustrien

Indenfor hvert af de 7 temaer var der over de 3 dage flere møder med mange interessante emner. Vi deltog bl.a. i møder om minedrift og hørte indlæg om råstofudvinding i Mongoliet, Thailand, Malaysia, Filippinerne og Rumænien. Oplægsholderne erfaringer lød enstemmigt, at minedrift overalt har

de samme katastrofale konsekvenser for mennesker, dyr, natur og miljø.

Som en af talerne, Andy Whitmore fra *London Mining Network* i Storbritannien, sagde: »Alle store banker har del i kulminer. Der er investeret 66,67 mio. dollars i kulmineindustrien. I løbet af de sidste 5 år er sket en øgning af kuludvinding i Sydøstasien. Kuludvindingen er flyttet fra Europa til Asien. Nogle af de store kulselskaber har større magt end stater.« Skræmmende i betragtning af, at for at holde os under grænsen på 1,5 graders temperaturstigning skal vi helt opgive udvindingen af kul og skrotte alle fossile brændstoffer.

Andy Whitmore kom også med en mere fremadrettet tilføjelse: »I Indien er solenergi billigere end kul, og der har de sidste 2 år været et fald i kulproduktionen.«

Jaybee Garganera fra *Alliance Against Mining* i Filippinerne fortalte om kampen mod kulmineselskaber i Filippinerne og om, hvordan befolkningen i mineområderne døjer med forurening fra minerne. Talere fra såvel Malaysia som Rumænien kunne fortælle stort set de samme historier. Sukhgerel Dugersuren fra *OT Watch* i Mongoliet fortalte om Oyu Tolgoi-minen i Syd-gobi, som en senere artikel i Ger vil omhandle, se også Ger 92, side 42-44.

Foto: Bettina Gram

Passioneret strubesang fra Mongoliet

KHUSUGTUN, som bl.a. har spillet i Royal Albert Hall i London, optrådte på en varm sommer-aften den 2. juni for knap 200 begejstrede publikummer i Christians Kirke i København.

KHUSUGTUN er en gruppe på seks mongolske folkemusikere – en kvinde og fem mænd – som optræder med det formål at bringe traditionel mongolsk musik ud til resten af verden. Ved deres første optræden i Danmark fremførte ensemblet 12 forrygende numre i et miks af moderne og traditionel musik fra det smukke steppeland.

Gruppen har stor international erfaring og har vundet mange priser. Musikerne har bl.a. optrådt i *Royal Albert Hall* i London under BBC's *Prom 11: Human Planet Prom*. Desuden har KHUSUGTUN været i finalen i underholdningsprogrammet *Asia's Got Talent* i 2015, hvor de fik en flot 2. plads.

Ved koncerten i Christians Kirke lagde KHUSUGTUN veloplagt ud med tre smukke, traditionelle numre, som blev godt modtaget af publikum. Fjerde nummer var både en

stor overraskelse og oplevelse for tilhørerne: gruppen fremførte som et ekstra krydderi på koncerten en velspillet udgave af Carl Nielsens »Den danske sang er en ung blond pige«, blidt akkompagneret af strubesang – nok ikke hørt magen til før, men ganske interessant!

Musikalske nomader

KHUSUGTUN betyder nomade på mongolsk. Ved præsentationen af musikerne og deres instrumenter under koncerten sagde gruppens leder Ariunbold D.: »Jeg er stolt over at kunne præsentere et lille stykke af Mongoliets kultur i Danmark. Vores mål er som nomader at rejse rundt i verden og præsentere vores kultur gennem strubesang og mongolsk musik.«

Blandt ensemblets musikinstrumenter er flere hestehovedvioliner,

Mongolsk folkemusikarv i Danmark

Som en dansk-mongolsk krølle på gæstevissitten åbnedes koncerten af den danske konsul for Mongoliet i Danmark og medlem af DMS' bestyrelse, filmproducer Michael Haslund-Christensen. Han er barnebarn af Henning Haslund-Christensen, som i 1927-1937 indsamlede enestående lydoptagelser af mongolsk folkemusik i Mongoliet.

Henning Haslund-Christensen udgav efterfølgende nodesamlinger over folkemusikken, som KHUSUGTUN med stor interesse så og hørte om for første gang under deres besøg. Et par af de gamle folkemusiknumre, som Henning Haslund-Christensen indsamlede for over 80 år siden, findes endda i gruppens faste repertoire. KHUSUGTUN er interesseret i at se nærmere på det indsamlede materiale.

som har strenge af hår fra hestens hale og udstyret med et udskåret hestehoved øverst på gribebrættet. »Instrumentet er et af vores vidundere«, sagde Ariunbold D., der selv spiller både guitar og stor hestehovedviolin, som er på størrelse med en kontrabas.

Gruppens kvindelige medlem, Amarbaysagatan Ch., spiller på en traditionel mongolsk harpe, som ligger vandret og hviler på musikerens ben. Asiyadoej G. spiller på *djembe*, mens Ulambayar Kh. spiller fløjte og demonstrerede kunsten at holde den samme tone meget længe, hvilket er en mongolsk tradition. Han spiller desuden det tostrengede instrument *tovshuur*, som er en langhalset lut, der også er et traditionelt musikinstrument i Kasakhstan.

Med vind i håret over steppen

Under koncerten forførte KHUSUGTUN publikum flere gange med storslåede hyldestange til kærligheden, naturen og landet Mongoliet. Fejende violin- og fløjtetoner og magiske strubelyde skabte i aftenens løb illusioner om, at vi var på vej på hesteryg og med vind i håret over den frodige, grønne steppe! Sidste nummer var en hyldest til den mongolske hersker Chinggis Khan.

Klapsalverne bragede overstrømmende ud i kirkerummet, og KHUSUGTUN lod sig velvilligt overtale til et ekstranummer. Herefter blev bandet hyldet en sidste gang med anerkendende klapsalver.

Aftenens konferencier var Bulgang Njama, næstformand i DMS, som kyndigt præsenterede numrene undervejs.

Koncerten var arrangeret af *Musik & Sang* i samarbejde med Dansk Mongolsk Selskab og Mongoliets Konsulat i Danmark. Mongoliets Ambassade i Stockholm sørgede for ensembles rejse til og fra

Ulaanbaatar og opholdet i både Danmark og Sverige.

Asiatisk Kultur Festival

KHUSUGTUN spillede udover koncerten i Christians Kirke tre forrygende minikoncerter under *Asiatisk Kultur Festival* i Havneparken på Islands Brygge i København den 3.-4. juni 2016. DMS og ambassaden fra Stockholm deltog i festivalen og havde arrangementets flotteste stande med hhv. en mini-ger og en stor bod.

Blandt KHUSUGTUN's numre på en solbadet Islands Brygge var de to smukke hyldestange til hhv. Mongoliet og Chinggis Khan, som de havde fremført aftenen før i Christians Kirke. Bandet tog efter deres optræden på festivalen videre til Malmö i Sverige, som var næste stop på deres turné. ■

Bettina Gram

KHUSUGTUN

www.khusugtun-group.com

Eksempler fra Henning Haslund-Christensens lydoptagelser i Mongoliet:

www.statsbiblioteket.dk/nationalbibliotek/adgang-til-samlingerne/musik-og-lyd/haslund-christensen-samlingen/haslund

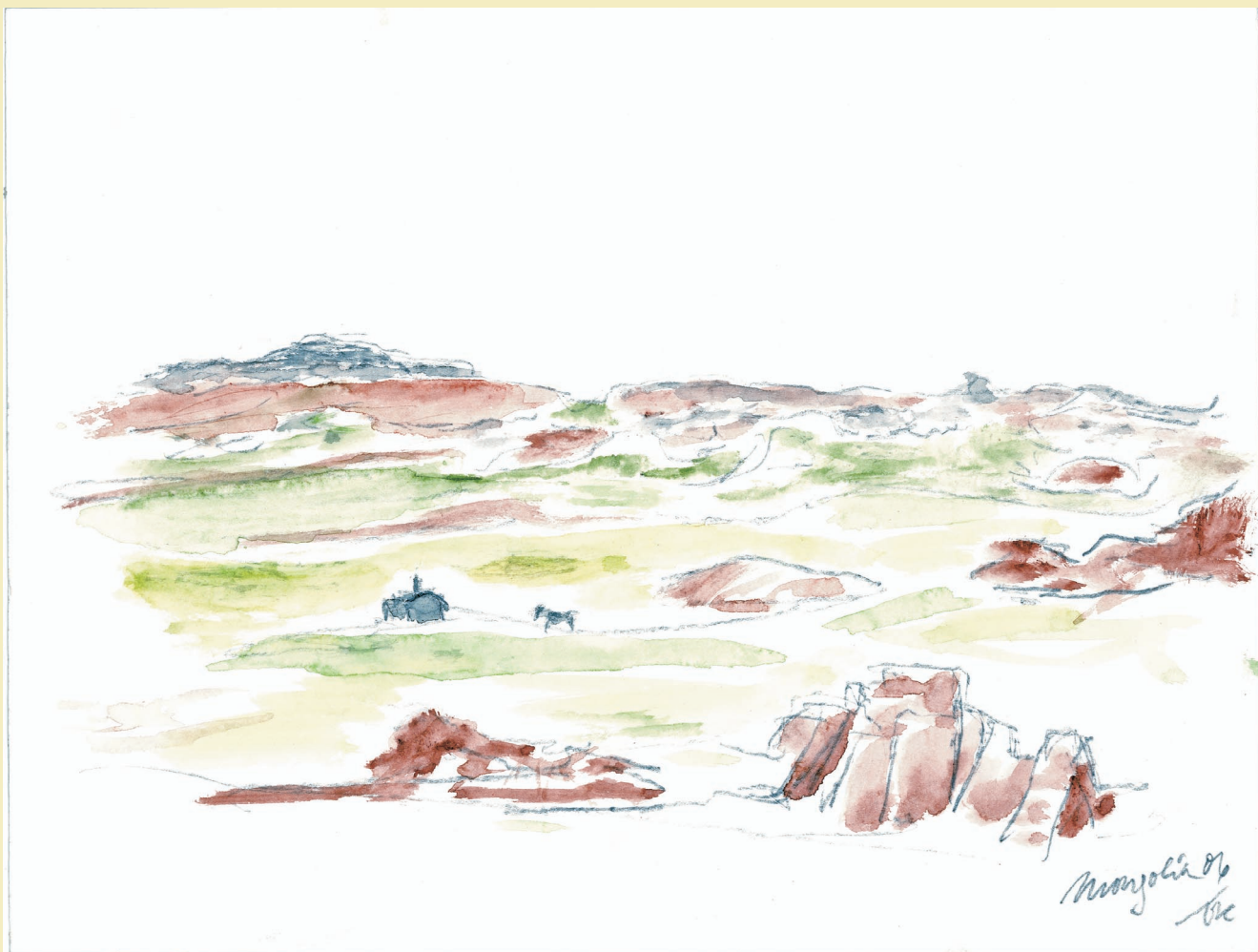
En yndefuld danser gav en smagsprøve på den mongolske dansetradition på det solbeskinnede Islands Brygge.

Blandt de mange standardtelte på festivalpladsen markerede den mongolske stand sig særdeles smukt. Til venstre ses mini-geren, som var 'bemandet' af Undra Thrane, mens den mongolske ambassades festivaltelt gav plads til prøver på mongolsk kunst og kulturarv. En stor tak til Monica Mono og Davaa Zogsoo for deres store indsats på festivalen.

Det var et særdeles veloplagt og meget professionelt band, der gæstede København i de 3 dage. Fotos s. 25: Jan Koed

Lillian Petersen

Med tegneblok og akvarelblok til Mongoliet

Lillian var i Mongoliet første gang i 1989. I 2006 rejste vi sammen derud – på Lillians opfordring. Og Ole blev simpelthen bjergtaget! Bjergtaget over den mongolske natur, bjergtaget af vidderne og den store stilhed. Det var som at komme til en hel ny verden.

Desværre var rejsetiden kort, og der var kun enkelte chancer for at nedfælde nogle af indtrykkene malemæssigt. Det store udsyn var svært at klemme ned på en lille akvarelblok. De her to viste akvareller gengiver landskabet ved et af

de opholdssteder, vi var på under den seneste tur. Men Ole har altid drømt at komme igen og male nogle flere akvareller, måske med mere overbevisende indtryk fra Mongoliets natur og klippelandskaber.

Mongoliet er imponerende både for den, der skaber sine selvskabte indtryk, men også for den, der med foto indfanger de øjeblikksbestemte situationer, som Mongoliet er så rig på. Mongoliet er på alle måder en stor udfordring!

Lillians første besøg i Mongoliet i 1989 var overvældende. Hun var

med i en opsparingsrejseforening, hvor man i 2 år sparede op til rejsen og forberedte sig bl.a. ved at læse rejseskildringer fra Mongoliet. Men virkeligheden og naturen måtte opleves. Mongoliets store vidder. Kimgingen langt ude i det fjerne. Det kæmpe himmelrum fyldt med stjerner og planeter. Ude i det fjerne en støvsky, der siden viser sig at være en rytter til hest.

I 1989 nedfældede Lillian sine indtryk på foto, en række tuschtegninger og nogle få akvareller. Hjemme igen blev nogle af indtrykkene

LP

LP

LP

LP

omformet til linoleumssnit – som den mongolske løve og kamelerne i Gobi-ørkenen. Siden rejste Lillian altid med sin skitsebog til tuschtegninger og akvareludstyr, hvis der kunne klemmes en halv time ind.

På vores fælles tur i 2006 skyndte vi os altid ud med akvareludstyret, så snart vi var nået frem til næste

overnatningsmål, fandt et sted med motiver og gik i gang med at få naturens farver og former, stemningen og vejr og vind nedfældet på papiret.

Var der knap så lang tid, kom skitsebogen frem, og der kom gang i tuschpennen. Fjeldformationerne i naturparken ved Terelj kaldte på at

blive nedfældet. Og til aftenunderholdningen var udfordringen at fange musikernes bevægelser. ■

Ole Kløcker
Lillian Petersen

Ole Kløcker er pensioneret bibliotekar. Lillian Petersen arbejder som kemiingeniør.

Aktuelt

The Mongol Messenger
rapporterer:

Gratis WI-FI i UB 10.06.16
Som en del af initiativet »Gæstfrit Ulaanbaatar« har post- og televæsenet startet et projekt, der skal forsyne Ulaanbaatar med trådløst internet. Formålet er at bringe hovedstaden op på en standard, der tåler sammenligning med andre såkaldt højtudviklede byer. Inden for dækningsområdet, der omfatter hele byen, vil indbyggerne i hovedstaden få gratis adgang til trådløse internet-servicecentre, som skal etableres 155 steder i 9 distrikter.

Ved præsentationen af projektet udtalte formanden for Ulaanbaatars byråd, D. Battulga: »Med henblik på at bringe borgerne tættere på den offentlige service, er det planen, at alle *khoroos* (mindste administrative enhed) skal forbindes til det kommunale trådløse netværk fra et lokalt servicecenter placeret med en afstand på ca. 100 meter fra borgerens hjem.« Han tilføjede: »Den gratis forbindelse til nettet vil ikke alene kunne levere aktuelle service-meddelelser til borgerne, men også informere bredt om kommunale og samfundsmæssige forhold og gøre

det muligt at stille krav og komme med forslag til bystyret.«

I projektets første fase har man installeret og afprøvet flere WI-FI hotspots i distrikterne Khan-Uul, Songinokhairkhan, Sukhbaatar og Bayanzurkh, som skal følges op med installation af 155 hotspots i juni måned.

Mongolsk film-site 13.07.16
Det er nu muligt at se mongolske film i høj video- og lydkvalitet på websitet www.miye.mn. Internetbiografen har fået licens til at vise mongolsk filmmateriale online. Grundlægger af websitet, A. Miey-gombo, siger, at sitet har været i funktion siden maj. Hans hensigt er at sprede mongolsk filmindhold ved brug af moderne teknologi.

Navnerevision 19.08.16
15. juli 2013 besluttede Ulaanbaatars byråd at omdøbe hovedstadens centrale plads fra Sukhbaatar Plads til Chinggis Plads. I 2015 anmodede medlemmer af borgerrepræsentationen fra Det mongolske Folkeparti og efterkommere af D. Sukhbaatar – en af kommunistpartiets grundlæggere og leder af revolutionen i 1921 – administrationsretten om at omstøde beslutningen. 16. august afgjorde retten, at pladsen skal have sit gamle navn tilbage.

Elbegdorj optræder på storskærm i Oslo.

Hilsen til verdenskongres

Mongoliets præsident Ts. Elbegdorj talte til den 6. verdenskongres mod dødsstraf, der blev afholdt i Oslo den 21.-23. juni 2016.

»Jeg sender jer mine varmeste hilsener og anerkendelse og ønsker jer alt det bedste. I er livets utrættelige beskyttere. Mongoliet erklærede et moratorium for dødsstraf i januar 2010. 2 år senere tilsluttede Mongoliets Parlament sig FN's internationale konvention om afskaffelse af dødsstraf. Dertil kommer, at dødsstraffen i Mongoliet helt bortfalder 1. september 2016, når den nye straffelov træder i kraft.

Alle regeringer hævder, at de er sat i verden for at tjene deres borgere. Det betyder, at ingen regering har ret til at tage livet af sin egen befolkning. Vi kan straffe en hårdet forbryder, men vi kan ikke ødelægge et liv. Dødsstraf er ineffektiv og barbarisk. Dødsstraf er ikke under nogen omstændigheder acceptabel. Jeg er overbevist om, at vores kære menneskehed en dag vil blive befriet for dødsstraf. Jeg ved af erfaring, at det ikke er en let sag at tage lederskab over dette svære spørgsmål. Ikke desto mindre vil Mongoliet i kraft af sin rolle som et demokratisk eksempel i Østen gøre alt for at hjælpe vore ligesindede venner med at afskaffe dødsstraffen.

I fører an i denne sag. I fortjener al mulig støtte, og I fortjener at nå i mål med en total afskaffelse af dødsstraffen i hele verden. I er til stor inspiration. Lad os sammen arbejde for at nå målet.«

Pressemeddelelse

Statuen af Den røde Helt, Sukhbaatar troner stadig på Ulaanbaatars centrale plads med udsigt til bakkerne syd for byen og nye højhuse i glas og beton. Nu får han igen lov til at lægge navn til pladsen.
Foto Bettina Gram

Foto: T. Chimgee

Otte vildheste til Takhin Tal

Det er nu 24 år siden den mongolske vildhest, *takhi*, vendte tilbage til sit fædreland. Initiativet til genudsættelsen af Przevalski-hesten, der indledtes i 1992, blev taget af tyske og senere schweiziske organisationer. Transporten af takhier fra Europa til Mongoliet har stået på siden. Den seneste og temmelig enestående transport af otte vildheste gennemført ad to omgange blev foretaget med støtte fra den tjekkiske regering. Takket være den dygtige indsats af Prags Zoo er den eksisterende population af heste i *Takhin Tal* nu forøget med fire hopper fra Tjekkiet og yderligere fire fra nationalparken *Khustain Nuruu*.

Przevalski-hesten er opkaldt efter den russiske videnskabsmand Nikolai Przevalski, som var den første, der fremlagde beviser for dens eksistens efter hans rejse til Mongoliet i 1881. Hesteracen var tæt på total udryddelse, da Carl Hagenbeck omkring 1900 indfangede nogle af dem og fordelte dem til zoologiske haver. I årene efter forsvandt Przevalski-hesten fra dens naturlige le-

vesteder; den sidste flok vilde takhier i Mongoliet blev observeret i 1967, mens det sidste enkeltindivid blev set i 1969.

I dag lever takhierne i tre forskellige områder i Mongoliet: *Khustain Nuruu* nationalpark, i det strengt beskyttede naturområde *Takhin Tal Gobi B* og *Khomiin Tal*. Siden 2011 har Prags Zoologiske Have gennemført fem transporter af Przevalski-hesten til det vestlige Mongoliet fra Den tjekkiske Republik i samarbejde med den internationale Takhi-gruppe, SPA Gobi B og den tjekkiske hær. I denne periode er der transporteret 18 hopper og 1 hingst over en afstand af næsten 6.000 kilometer. Indtil nu har de sat 15 efterkommere i verden.

Dette års transport fandt sted i dagene 16.-21. juli. Foruden de fire hopper fra Prag, der landede i Mongoliet den 17. juli og blev transporteret til Gobi 3, blev der fløjet tre hopper og én hingst fra *Khustain Nuruu* til *Takhin Tal* i Gobi 3 den 21. juli. Tilflytterhestene Heia, Rei-weta, Nara og Heilige var nøje ud-

valgt til transporten, da de havde den største chance for at kunne formere sig i Mongoliet.

Finansieringen af årets transport kom fra det tjekkiske miljøministerium, Leipzigs Zoo, Heinz Sielmann Stiftung, Khustain Nationalpark og Ministeriet for Miljø, Grøn udvikling og Turisme i Mongoliet.

Fra at have været totalt udryddet er bestanden af takhier i Mongoliet nu oppe på over 500 individer. Arten har ændret status fra at have været udryddet til at være en truet art som følge af naturskades utrættelige arbejde. Przevalskis Hest, takhi, er nu den sidst tilbageværende utæmmede vildhesterace.

Hvis takhierne fra Europa fortsætter deres succesrige tilpasning til Mongoliets fauna og strenge vejrforhold, kan bestanden af verdens eneste vildhest nå op på en størrelse, der udelukker den fra listen over truede dyrearter.

The Mongol Messenger
30(1305):5 – 29.07.16

Foto: T. Chimgee

2016 Ulaanbaatar Maraton på bilfri dag

Den 4. juni lagde Ulaanbaatar scene til to glade begivenheder: en bilfri dag, der samtidig blev benyttet til afviklingen af det tredje årligt tilbagevendende *Ulaanbaatar International Marathon* som en del af kampagnen »Gæstfri Ulaanbaatar«.

Arrangørerne registrerede i alt 23.890 løbere på nettet, hvilket er det hidtil højeste deltagerantal og gør det til landets største sportsbegivenhed. I løbet deltog 117 udlændinge fra 21 lande som fx USA, UK, Kina, Rusland, Japan, Italien, Australien og Kenya. Distancerne var 42,2 km helmaraton, 21 km halvmaraton og distancerne 10 og 5 km.

Ved åbningsceremonien talte Ulaanbaatars overborgmester E. Bat-Uul: »Maratonen gennemføres på en bilfri dag. Det giver mulighed for borgerne til at forbedre deres sundhedstilstand – og tilmed tabe i vægt – ved at gå, løbe eller blot slentre gennem gaderne. Selv om der er mange garvede atleter blandt deltagerne, har alle chancen for at blive vindere.« Borgmesteren sagde også, at for fremtiden vil den bilfri

dag og maratonen blive afholdt samtidig, fordi det er fordel for alle parter. Han håber også at kunne holde bilfri dag ca. 10 gange om året.

Borgmesterens meget positive indstilling til bilfri dage deltes af de fleste indbyggere, især blandt børnene og cyklisterne. Det virkede, som om borgerne nød freden og stilheden på de bilfri hovedgader, ambulancer undtaget. Mange mennesker sås vandre gennem den biltomme midtby i mindre grupper, og ingen nød det mere end børnene, der løb glade rundt og legede.

Ligeså begejstrede og taknemmelige var Ulaanbaatars cyklister. Der var endda arrangeret en cykelparade. For alle, der holder af et aktivt friluftsliv, var det en glædens dag. Selve maratonløbet trak mange tilskuere til på Chinggispladsen.

Den ældste løber var G. Ayur, 69, fra Tugrug Sum i Gobi-Altai Aimag. Han løb den 21 km lange halvmaraton. Vinderen af mændenes maraton løb blev B. Ser-Od, som krydsede mållinjen i tiden 2 timer, 18 min. og 26 sek. Vinderen af kvin-

dernes maratonløb blev B. Munkh-zaya.

Den deltager, der var rejst den længste vej for at deltage, var tyskeren Wilfried Knoch, kemi- og geografilærer: »Det er spændende for mig at deltage i dette løb. Jeg læste om maratonen på nettet og tog derefter til Ulaanbaatar«, sagde han. Han synes, at Ulaanbaatar er en meget interessant by med templer og museer.

Afviklingen af *Ulaanbaatar International Marathon 2016* var en stor succes, der gav deltagerne mod på at deltage i den næste konkurrence. Jeg var ærlig talt imponeret af de mange energiske mennesker, som mødte op på Chinggispladsen på denne overskyede, blæsende og kølige dag. Med troen på, at denne form for offentlige sportsarrangementer vinder større og større popularitet, afventer jeg tålmodigt den næste bilfri dag.

Kh. Aminaa
The Mongol Messenger
 23(1298):7 – 10.06.16

HISTORICAL BUILDINGS IN ULAANBAATAR

The State House of Mongolia in the late 1940s

Præsidentens, parlamentets og kabinetssekretariatets kontorer og mødelokaler er alle placeret i Statens Hus i Ulaanbaatar. Da den første forfatning blev vedtaget og den nye regering dannet i 1924, der betød afskaffelsen af det tidligere teokratiske styre og udråbelsen af Den mongolske Folkerepublik, havde Statens Store Khural (parlamentet), regering og Statens Baga Khural (præsidium) endnu ikke sin egen bygning og måtte flytte rundt på forskellige adresser. Indtil 1951 var parlamentet og centraladministrationens kontorer indrettet i Bumbugur Teatrets bygning, det tidligere Nationalteater, mens regeringskontorerne lå i en toetages bygning sydøst for den centrale plads.

I 1940'erne lancerede Ch. Surenjav, første viceformand for Den mon-

golske Folkerepubliks Parti (det dengang regerende parti), over for Sovjetunionen forslaget om at opføre et regeringspalads. Det blev fulgt op af statschefen, Kh. Choibalsan, der sendte ham til Sovjet for at fremsætte forslaget direkte til de sovjetiske ledere. Sovjetunionens militærøfficer K. Ye. Voroshilov overrakte ham en allerede udarbejdet bygningstegning af paladset, der stilmæssigt afspejlede den traditionelle mongolske og østerlandske arkitektur.

Byggeriet blev påbegyndt i 1947, og i oktober samme år havde omkring 300 japanske krigsfanger støbt fundamentet til bygningens vestside. Sideløbende hermed deltog japanske, russiske og kinesiske tilfangede soldater samt mongolske straffefanger og lønnede bygningsarbej-

How the State House of Mongolia was built

The State House in 2016. Photo N.Batbayar

dere i opførelsen af bygningens andre dele. I alt 1.200 personer var beskæftiget ved byggeriet, der stod færdigt i 1951.

Hvad angår krigsfanger, afleverede den sovjetiske hær 12.318 fanger til Mongoliet ved udgangen af 1945 ud af et samlet antal på 600.000 fanger, de havde taget til fange i anden verdenskrig i Fjernøsten. Mongoliets regering leverede fangerne tilbage til Sovjet i oktober 1947.

Siden da har det nye Statens Hus været brugt til kontorer og sekretariater for Statens Baga Khural og andre statsorganer, herunder den tidligere avis *Unen* (Sandheden), regeringens propagandaorgan, statsretten og Mongoliets Forfatterforening.

I 1954 blev der opført et mausoleum for D. Sukhbaatar, en af Det

mongolske Folkepartis grundlæggere og blandt lederne af den mongolske folks revolution i 1921. Desuden har det balsamerede legeme af Kh. Choibalsan været opbevaret i mausoleet. I 2004 blev dette sløjdet, og ligene af Choibalsan og Sukhbaatar blev brændt efter buddhistisk tradition og asken begravet i Altan-Ulgii Nationale Begravelsesplads i 2005. I stedet for mausoleet blev der i 2006 opført et storslået monument af Chinggis Khan i forbindelse med et statsligt kompleks af ceremonier. Anledningen var markeringen af 800-året for Det store Mongolske Imperium og kroningen af Chinggis Khan. I dag bevogtes statuen af Chinggis Khan af to af hans mest loyale generaler Muqali og Bo'orchu.

1 The Mongol Messenger 34/16

Udstilling af grønne energiløsninger

Den 3. august åbnedes en udstilling på Chinggispladsen under overskriften *Urban Green Solutions Expo*. 50 organisationer og firmaer deltog, herunder Verdensbankens projekt *Green Nation Challenge*, med eksempler på bæredygtige produkter og grønne løsninger. Formålet med udstillingen var at fremme den grønne udvikling og beskyttelsen af miljøet ved at præsentere firmaer og organisationer, der har engageret sig i dette arbejde.

Ved åbningen af udstillingen sagde formanden for borgerrepræsentationen i Ulaanbaatar, Ts. Sandui: »Det er bemærkelsesværdigt, at indsatsen for en økovenlig udvik-

ling passer fint sammen med Ulaanbaatars projekt »Lykkelig By«. Det er et nyt initiativ, der meget snart skal sættes i gang af de nye borgmestre. En lykkelig by er lig med glade og tilfredse borgere, hvilket ifølge eksperter er direkte forbundet med en grønnere by. Derfor er det vigtigt at gøre brug af de energiløsninger, der vises på denne udstilling.«

Udstillingen var det helt rigtige sted at mødes for beslutningstagerne på grund af de mange nyttige teknologier og produkter, der kan gøre byudviklingen mere effektiv, billigere og arbejdskraftbesparende. Blandt de deltagende firmaer var

den mongolske busfabrikant *Eco-bus*, der har produceret miljøvenlige busser siden 2014. Firmaet har siden 2006 fremstillet alle de trolleybusser, der i dag kører i Ulaanbaatar.

Ecobus fremviste en prototype på firmaets nyeste produkt, en lille miljøvenlig og billig bil. »Vi producerer nu elektriske biler og planlægger at fremstille en elektrisk taxa«, udtalte en repræsentant for firmaet.

Kh. Aminaa

The Mongol Messenger
31(1306):5 – 05.08.16

Sneleoparden under særlig beskyttelse

Bjergområdet Tost og Tosonbumba i Gurlantes Sum, Ömnögov Aimag, er et kritisk habitat for den truede sneleopard. Den 14. april 2016 vedtog parlamentet et dekret, der vil sætte området under særlig beskyttelse. Initiativet til beslutningen blev taget af borgere i Gurlantes Sum, som fik ni parlamentsmedlemmer til at bringe forslaget videre til parlamentet.

Området ligger 308 km vest for provinscentret Dalanzadgad, og 25 km inde i nationalparken Gobi Gurlantsaikh (De tre Skønheder). Sneleoparden trives godt i denne region, hvortil kommer, at området er levested for en del store pattedyrarter, herunder den sibiriske stebuk (*Capra sibirica*) og argalifåret (*Ovis ammon*), hvoraf førstnævnte sandsynligvis er sneleopardens vigtigste byttedyr i dette område grundet dens store udbredelse.

»Minedrift optager 70% af sumens territorium, og de truede dyr lever i det resterende 30%. Desuden har minedriften negative konsekvenser for lokalbefolkningens leveforhold og græsgange. Området har været under lokal beskyttelse siden 2010, og de lokale har i 7 år forgæves forsøgt at få stedet under særlig statslig beskyttelse«, sagde parlamentsmedlem L. Erdenechimeg. Der er blevet udstedt 21 licenser i området, hvoraf 5 er blevet annulleret, mens 12 selskaber med 13 efterforsknings- og 3 udvindingslicenser har igangværende aktiviteter. ...

Næst efter Kina har Mongoliet den største bestand af sneleoparder vurderet til mellem 800 og 1.700 dyr. Det svarer til 25% af jordens samlede bestand. I Mongoliet menes de vigtigste områder for sneleoparden at være Sydgobi og de cen-

trale og nordlige Altaibjerge. Arten er ifølge mongolsk lov underlagt den højest mulige beskyttelse; al jagt er strengt forbudt, og ejerskab af og handel med sneleoparder eller dele heraf er illegal.

Sneleopardens Bevaringsfond og Sneleopardforeningen, der har haft et mangeårigt samarbejde om beskyttelse af sneleoparden, har arbejdet i Tost- og Tosonbumbaområdet siden 2000. T. Lkhagvasumberel, biolog i bevaringsfonden, udførte et stort arbejde for at beskytte sneleoparden i Mongoliet. Hans skelsættende forskningsindsats viste områ-

dets store betydning. Desværre døde den unge forsker på tragisk vis i november 2015. ...

Hans død rejste en stor debat om naturbeskyttelse, og der blev stillet spørgsmålstejn ved årsagen til hans død. Blev han dræbt på baggrund af hans protester mod minedriften i området? Kriminalpolitiet gik ind i sagen, som stadig efterforskes.

B. Ouluun

The Mongol Messenger
17(1292):7 – 29.04.16

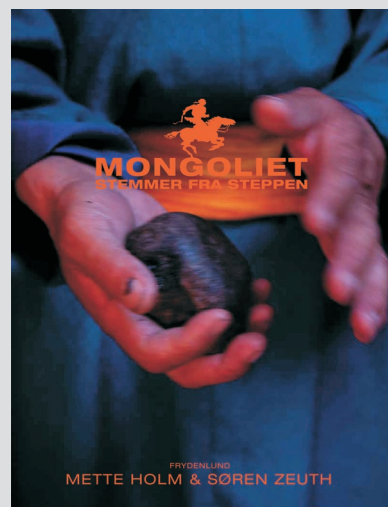
Mongoliet - stemmer fra steppen

I 2015 er det 25 år siden, studenter stillede sig i spidsen for mongolernes fredelige opgør med kommunismen i sovjetisk aftapning. I intet andet land har overgangen til et ægte parlamentarisk demokrati fundet sted så fredeligt som i Mongoliet.

Denne bog fortæller, hvordan mongolerne, langt dygtigere end noget andet folk, har tilbageerobret deres tilværelse. Fokus er på mongolerne, deres opgør med fortiden, hverdag, drømme og visioner; hvordan de holder fast i traditionerne i en verden i forandring og samtidig tilpasser sig de nye tider.

Mette Holm har beskæftiget sig med Mongoliet i 25 år, og bogen er en kærlighedserklæring til det smukke land og dets befolkning.

Ved at købe bogen direkte hos Dansk Mongolsk Selskab støtter du selskabets arbejde.

Mette Holm og Søren Zeuth: »Mongoliet - stemmer fra steppen«. 192 sider, rigt illustreret, format: 21 x 26 cm. Udkommet på Bogforlaget Frydenlund i samarbejde med Dansk Mongolsk Selskab.

Bogen bestilles ved at overføre 200 kr. til selskabets konto i Nykredit reg.nr. 5479 kontonr. 5248334 med tydelig angivelse af afsender. Bogen vil derefter blive fremsendt hurtigst muligt (forsendelse og porto er inkluderet i prisen).

Afslutningen af ASEM-topmødet og underskrivelsen af slutdokumenterne fandt sted i en specialbygget ger i 'ASEM Village' uden for Ulaanbaatar, 16. juli 2016. Fra Danmark deltog udenrigsminister Kristian Jensen.

MEDLEMSMØDER

- *Medlemsmøde 137*

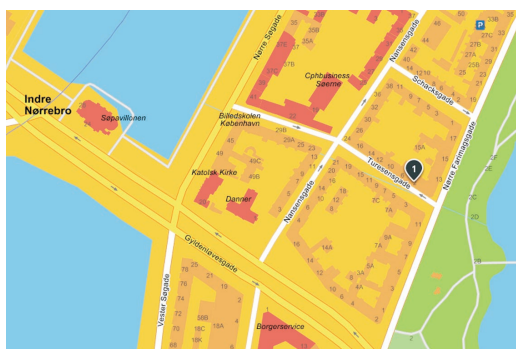
Torsdag den 6. oktober kl. 16.30-18.30

Café Globen, Turesensgade 2B, Kbh. K

ASEM-topmødet og dansk-mongolsk samarbejde

Danmarks engagement i Mongoliet har ændret sig fra primært at handle om udviklingsbistand til nu at have fokus på udenrigspolitisk og økonomisk samarbejde.

Mette Strand Gjerløff, chefkonsulent i Udenrigsministeriet, vil holde et oplæg om sommerens ASEM-topmøde i Mongoliet, hvor Danmark var repræsenteret ved udenrigsminister Kristian Jensen.

- *Medlemsmøde 138*

Lørdag den 5. november kl. 16-18

Medborgerhuset, Danasvej 30B, 2., Fr.borg

Programmet var endnu ikke faldet på plads ved redaktionens slutning. Information om mødet fremsendes senere.

Sparekniven

I de kommende år må vi forvente, at selskabets indtægter vil falde samtidig med stigende udgifter til især porto. Ved at optimere bladets sidetal i forhold til postvæsnets vægtgrænser og samtidig udsende færre numre om året vil vi kunne spare et betydeligt beløb til produktion og forsendelse af bladet.

Bestyrelsen har derfor besluttet, at fra og med dette nummer vil der blive udsendt 3 numre om året på hver 32 sider i stedet for som hidtil 4 numre à 28 sider. Det giver fra 2017 et samlet sidetal om året på 96 sider mod tidligere 112. Ger vil herefter udkomme i månederne februar, maj og september.

Jan Koed

Afsender:
Dansk Mongolsk Selskab
c/o Jan Koed
Clara Pontoppidans Vej 41
2500 Valby